

Beata Stypułkowska

<https://orcid.org/0000-0002-8978-7190>

Instytut Wyższych Studiów Teologicznych w Częstochowie

Dziewictwo jako dar i zadanie dla dziewicy konsekrowanej

Uroczysty obrzęd konsekracji dziewicy sprawia, że staje się ona „osobą poświęconą, wielkim znakiem miłości Kościoła do Chrystusa i eschatologicznym obrazem niebieskiej Oblubienicy i przyszłego życia. Przez ten obrzęd Kościół wyraża swą miłość do dziewictwa oraz błaga w nim Boga o łaskę dla dziewczyc i o zstąpienie na nie Ducha Świętego”¹. Stwierdzenie, że dziewica konsekrowana jest znakiem miłości Kościoła do Chrystusa, sytuuje dziewicę konsekrowaną przede wszystkim we wspólnocie Kościoła jako osobę profetyczną i pewien przykład dla innych wierzących. Jej dziewictwo, będące cechą charakterystyczną, jest dla niej darem od Boga i jednocześnie zadaniem do realizacji w powołaniu.

Dziewictwo związane jest ze ślubem czystości. Temat ślubu czystości odnosi się do szerokiego kręgu osób konsekrowanych i podejmowany jest w wielu publikacjach. Ślub czystości nie zawsze jednak związany jest z dziewictwem. Ten aspekt dotyczy przede wszystkim dziewictwa konsekrowanego. Pojęcie „konsekracja dziewicy” odwołuje się do mistyki miłości, czego nie ma w pojęciu „ślubu czystości”, które bardziej sugeruje swe związanie ze sferą etyczną². Konsekracja dziewicy oznacza zaślubienie jej z Chrystusem.

¹ Wprowadzenie ogólne, w: *Pontyfikat rzymski, odnowiony zgodnie z postanowieniem Świętego Soboru Powszechnego Watykańskiego II, wydany z upoważnienia papieża Pawła VI, poprawiony staraniem papieża Jana Pawła II. Obrzędy konsekracji dziewic*. Wydanie wzorcowe, Katowice 2001, nr 1.

² Por. T. Paszkowska, *Dziewictwo*, w: *Leksykon duchowości katolickiej*, red. M. Chmielewski, Lublin–Kraków 2002, s. 237.

Obecny artykuł jest dziewiątą publikacją autorki dotyczącą indywidualnych form życia konsekrowanego³. Jest on skierowany przede wszystkim do dziewczyn konsekrowanych i kandydatek do tego stanu, z nadzieją, że przedstawiony materiał posłuży do osobistej refleksji nad poruszonymi zagadnieniami. Źródłem dla niniejszego opracowania są teksty z Pisma Świętego i dokumenty Kościoła, jednakże ich dobór i – co za tym idzie – wnioski, jakie z nich wynikają, jest subiektywny. Tematyka dziewictwa jest bowiem tak obszerna, że można ją różnie ujmować. Przedstawiony punkt widzenia stanowi propozycję formacyjną dla dziewczyn konsekrowanych i kandydatek do tego stanu. Tematyka ślubu czystości była podjęta w tekście o radach ewangelicznych⁴, jednakże obecny artykuł zawiera inne ujęcie tego problemu.

Chrystus – Oblubieniec

Zawarcie małżeństwa w czasach ziemskiego życia Chrystusa w przypadku mężczyzny było traktowane jako obowiązek. Jedynym powodem powstrzymywania się od małżeństwa mogła być chęć całkowitego poświęcenia się studiowaniu Tory⁵. Jezus nie wszedł w związek małżeński, ale pozostał dziewiczy dla królestwa niebieskiego. Jako Syn Boży może być teraz Oblubieńcem Kościoła i dziewczyn.

Zagadnienie Chrystusa jako Oblubieńca ma zatem swoje korzenie w nauce biblijnej. Aspekt ten zostanie omówiony w odniesieniu do Kościoła, każdego chrześcijanina i w konsekwencji również w odniesieniu do dziewczyny konsekrowanej.

³ B. Stypułkowska, *Indywidualne formy życia konsekrowanego w kontekście Roku życia konsekrowanego*, „Częstochofskie Studia Teologiczne” 43 (2015), s. 117–145; B. Stypułkowska, *Biblijna katecheza o miłosierdziu skierowana do dziewczyn konsekrowanych. Przyczynek do formacji stałej*, w: *Oblicza miłosierdzia w Biblii*, red. J. Jaromin, Wrocław 2016, s. 97–122; B. Stypułkowska, *Perspektywy dla dziewczyn konsekrowanych żyjących w świecie wynikające z duchowości monastycznej*, „Analecta Cracoviensia” 48 (2016), s. 195–222; B. Stypułkowska, *Rady ewangeliczne w życiu dziewczyny konsekrowanej*, „Annales Canonici” 14 (2018) 2, s. 291–321; B. Stypułkowska, *Pustelnicy jako przedstawiciele indywidualnej formy życia konsekrowanego*, „Analecta Cracoviensia” 50 (2018), s. 125–160; B. Stypułkowska, *Formacja teologiczna w „ordo virginum”*, „Analecta Cracoviensia” 52 (2020), s. 89–129; B. Stypułkowska, *Maryja – matka, siostra i nauczycielka dziewczyny konsekrowanej*, „Częstochofskie Studia Teologiczne” 48 (2021), s. 99–125; B. Stypułkowska, *Rozeznawanie dziewczyny konsekrowanej w kierownictwie duchowym*, „Analecta Cracoviensia” 53 (2021), s. 31–53.

⁴ B. Stypułkowska, *Rady ewangeliczne w życiu dziewczyny konsekrowanej*, s. 298–301.

⁵ M. Rosik, *Judaizm u początków ery chrześcijańskiej*, Wrocław 2003, s. 166.

Oblubieniec Kościoła

W oficjalnych dokumentach soborowych Kościoł nazwany jest oblubienicą Baranka, a Chrystus – Oblubieńcem⁶. Te terminy mają głębokie uzasadnienie, wynikające z Pisma Świętego. W konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium* przywoływane są teksty z Nowego Testamentu przedstawiające Kościół jako nieskalaną oblubienicę niepokalanego Baranka⁷, którą Chrystus „umiłował i wydał siebie samego za nią, aby ją uświęcić” (Ef 5, 26)⁸, którą złączył ze sobą węzłem nierozzerwalnym i nieustannie ją „żywi i pielęgnuje” (Ef 5, 29) i którą – oczyściwszy – zechciał mieć złączoną ze sobą oraz poddaną w miłości i wierności⁹. Dekret o przystosowanej odnowie życia zakonnego *Perfectae caritatis* przywołuje określenie Oblubieńca w odniesieniu do Kościoła w kontekście przedziwnych zaślubin ustanowionych przez Boga, mających objawić się w pełni w przyszłym świecie¹⁰.

W pismach proroków Izrael często był przedstawiany jako oblubienica Boga¹¹. Prorok Ozeasz poślubił kobietę uprawiającą nierząd, która miała być znakiem niewiernej oblubienicy-Izraela względem miłującego Boga¹². Prorok Ezechiel omawia dzieje Izraela, odwołując się do alegorii miłowania i zaślubin¹³. Relację oblubieńczą między ludem a Bogiem przedstawia również prorok Jeremiasz, by zobrazować szczęście odnowionego Izraela¹⁴ lub tragizm jego niewierności¹⁵ i wygnania¹⁶. Prorok Izajasz ukazuje obraz oblubienicy przystrojonej w klejnoty, odnosząc go do Izraela powracającego z niewoli¹⁷, oraz zapowiada jej zaślubiny z Bogiem i towarzyszącą im radość w czasach ostatecznych¹⁸.

⁶ Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, 21.11.1964, nr 6; Sobór Watykański II, Dekret o przystosowanej odnowie życia zakonnego *Perfectae caritatis*, nr 12.

⁷ Ap 19, 17; 21, 2. 9; 22, 17.

⁸ Wszystkie cytaty biblijne za: *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. zespół biblistów polskich z inicjatywy benedyktynów tyńieckich, Poznań 2000.

⁹ Por. Ef 5, 24; Sobór Watykański II, Konstytucja *Lumen gentium*, nr 6.

¹⁰ Sobór Watykański II, Dekret *Perfectae caritatis*, nr 12.

¹¹ K. Bardski, *Oblubienica*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 14, Lublin 2010, k. 193.

¹² Oz 1.

¹³ Ez 16.

¹⁴ Jr 33, 11.

¹⁵ Jr 3, 20.

¹⁶ Jr 7, 34; 16, 9; 25, 10.

¹⁷ Iz 49, 18; 61, 10.

¹⁸ Iz 62, 5.

W Nowym Testamencie obraz oblubienicy w odniesieniu do Kościoła występuje w listach Pawłowych oraz w Księdze Apokalipsy św. Jana¹⁹. W Drugim Liście do Koryntian apostoł pisał o Kościele-dziewicy w aspekcie zaślubienia jej Chrystusowi²⁰. Najpełniejsze wyjaśnienie tej metafory znajduje się w Liście do Efezjan. Miłość Chrystusa do Kościoła jako oblubienicy, za którą oddał On swoje życie, aby go uświęcić, oczyściwszy obmyciem wodą (któremu towarzyszy słowo), i aby go przedstawić jako chwalebny, niemający skazy czy zmarszczki, została przedstawiona jako wzór miłości małżonków chrześcijańskich²¹. Chrystus umiłował swój Kościół nie dlatego, że był on pod każdym względem godzien miłości, ale dlatego, by takim go uczynić. Czasownik „umiłował” oznacza czynność dokonaną. Chodzi tutaj o ofiarę złożoną przez Chrystusa na krzyżu²². Uświęcenie jest związane z obmyciem wodą, któremu towarzyszy słowo, co można uznać jako wyraźną aluzję do chrztu świętego, mimo że w tekście nie pojawia się termin *baptisma*²³, lecz słowo *loutron*²⁴ oznaczające łaźnię, kąpiel, obmycie. W grece hellenistycznej był to termin techniczny na oznaczenie kąpeli oblubienicy przed ślubem²⁵. Tak jak oblubienica przed zaślubinami musiała poddać się kąpeli sakralnej, tak samo Kościół-oblubienica przed zaślubinami z Chrystusem przechodzi przez kąpiel oczyszczającą. To oczyszczenie i uświęcenie w momencie chrztu czerpie swą moc ze zbawczej Krwi Chrystusa. Obraz kąpeli ślubnej uwydatnia myśl, że Chrystus pragnie, by Jego oblubienica była czysta i piękna²⁶. Kościół jako oblubienica Chrystusa jest otaczany przez Niego troską, jest żywiony i pielęgnowany²⁷. Autor listu przytacza słowa z Księgi Rodzaju o tym, że mężczyzna opuszcza ojca i matkę, łączy się ze swoją żoną i stają się oni jednym ciałem²⁸.

¹⁹ K. Bardski, *Oblubienica*, k. 193–194.

²⁰ 2 Kor 11, 2.

²¹ Ef 5, 25–26.

²² A. E. Klich, *Miłosierdzie Boga odpowiedzią na ludzką zdradę. Ez 16 odczytany przez Ef 5, 25b–27*, w: *Bądźcie świadkami miłosierdzia*, red. R. Ceglarek, A. Kuliberda, Częstochowa 2017, s. 29.

²³ Termin ten bywa zwykle stosowany w Nowym Testamencie na określenie chrztu (Janowego lub chrztu świętego) – J. Strong, *Grecko-polski słownik Stronga z lokalizacją słów greckich i kodami Popowskiego*, Warszawa 2015, s. 132.

²⁴ Termin ten w Nowym Testamencie występuje tylko dwa razy: Ef 5, 26, Tt 3, 5 i w obu przypadkach odnosi się do chrztu świętego. Zob. J. Strong, *Grecko-polski słownik*, s. 474.

²⁵ O. Jurewicz, *Słownik grecko-polski*, t. 2, Warszawa 2001, s. 19.

²⁶ Hbr 10, 19–21; J 1, 7, 9; A. E. Klich, *Miłosierdzie Boga odpowiedzią na ludzką zdradę*, s. 30–31.

²⁷ Ef 5, 29.

²⁸ Rdz 2, 24.

Ta tajemnica odnosi się przede wszystkim do Chrystusa i Kościoła. W Księdze Apokalipsy św. Jana oblubienicą i małżonką Baranka zostało nazwane miasto święte – Jeruzalem²⁹, porównane w nawiązaniu do Księgi Izajasza³⁰ do oblubienicy „zdobnej w klejnoty dla swego męża” (Ap 21, 2). W pozostałych miejscach³¹ wydaje się, że oblubienicą jest Kościół zbawionych³². To powiązanie pojęcia Kościoła-oblubienicy z miastem świętym-Jeruzalem skłania ku temu, by również człowieka rozpatrywać jako dom-świętynię³³.

Chrystus-Oblubieniec poślubił swoją oblubienicę-Kościół przez ofiarę na krzyżu. Ofiara ta jest największym darem miłości dla oblubienicy. Jednocześnie, wtedy gdy z boku Chrystusa wypłynęła krew i woda³⁴, Kościół otrzymał dwa główne sakramenty: chrzest i Eucharystię. I odtąd Chrystus i Kościół stali się jednym ciałem. Nie ma bowiem Chrystusa bez Kościoła (bowiem przez niego On działa) i nie ma Kościoła bez Chrystusa (bowiem jest On w nim obecny). Kościół przez wodę chrztu rodzi nowych chrześcijan, którzy przychodząc do źródła wody żywej, zostają obmyci i przechodzą jakby przez Morze Czerwone. Przejście przez Morze Czerwone, które dla Izraela stało się w pierwszym rzędzie symbolem zbawienia, wskazuje również na zagrożenie – Egipcjanie w tym morzu zginęli. Pojawia się tutaj motyw śmierci: chrześcijanie w Morzu Czerwonym widzą zapowiedź chrztu świętego i obraz tajemnicy krzyża. Żeby się powtórnie narodzić, człowiek musi najpierw razem z Chrystusem wejść w „Morze Czerwone”, z Nim zstąpić w otchłań śmierci, i dopiero wtedy razem ze Zmartwychwstałym wejść w nowe życie³⁵.

Oblubieniec każdego chrześcijanina

Chrystus przez chrzest święty stał się Oblubieńcem każdego chrześcijanina. Paweł Apostoł wiąże chrzest z tajemnicą paschalną. W Liście do Rzymian czytamy, że „my wszyscy, którzy otrzymaliśmy chrzest zanurzający w Chrystusa

²⁹ Ap 21, 9–10.

³⁰ Iz 61, 10.

³¹ Ap 19, 7; 22, 17.

³² Symbolizowany również w obrazie niebieskiego Jeruzalem. Por. K. Bardski, *Oblubienica*, k. 194.

³³ Zbieżna z tym jest nauka św. Pawła: „Czyż nie wiecie, żeście świątynią Boga i że Duch Boży w was mieszka?” (1 Kor 3, 16).

³⁴ J 19, 34.

³⁵ J. Ratzinger–Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu*, cz. 1: *Od chrztu w Jordanie do Przemienienia*, przeł. W. Szymona, Kraków 2007, s. 203.

Jezusa, zostaliśmy zanurzeni w Jego śmierć” (Rz 6, 3). Wraz z powiązaniem chrztu z misterium paschalnym zostaje wyjaśniony jego wymiar zbawczy. Przez śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa dokonano się zbawienie. Zatem przez chrzest zanurzający w śmierć Chrystusa, człowiek zostaje włączony we wspólnotę odkupionych. Co więcej, wchodzi w przymierze z Bogiem, które Bóg zawarł w swojej Krwi wylanej na krzyżu. Jest to przymierze oblubieńcze, bo dokonane z bezgranicznej miłości Boga. A zatem na krzyżu dokonały się przedziwne zaślubiny Chrystusa z Kościołem, a zarazem z każdym człowiekiem, który przyjmuje chrzest. Chrzest nie ogranicza się jedynie do Kościoła katolickiego. Sakrament chrztu świętego jest sakramentem wspólnym dla wszystkich chrześcijan. Przyjmują go katolicy, prawosławni i protestanci. Dla Pawła otrzymać chrzest w Chrystusie znaczy stać się członkiem Ciała Chrystusowego³⁶, a inaczej mówiąc Kościoła-oblubienicy. Chrześcijanami są ludzie różnych wyznań i denominacji. Tak samo jak katolicy są oni zaślubieni Chrystusowi i ogarnięci Jego oblubieńczą miłością³⁷. Dla dziewicy konsekrowanej jest to pewne wyzwanie. Musi ona przyjąć nie tylko to, że nie jest jedyną, wyłączną oblubienicą Chrystusa, ale ponadto, że Chrystus swoją miłością oblubieńczą darzy inne dziewice, innych katolików, a także innych chrześcijan.

³⁶ 1 Kor 12, 13; G. R. Beasley-Murray, *Chrzest*, w: *Słownik teologii św. Pawła*, red. G. F. Hawthorne, R. P. Martin, D. G. Reid, red. naukowa wyd. polskiego K. Bardski, Warszawa 2010, s. 116.

³⁷ W 1982 roku ukazał się tzw. Dokument z Limy Komisji „Wiara i Ustrój” Światowej Rady Kościołów zatytułowany *Chrzest. Eucharystia. Posługiwanie duchowne*, w którego redagowaniu duży udział miał brat Max Thurian ze wspólnoty z Taizé. Dokument ten podkreśla, że chrzest jest wejściem w nowe przymierze między Bogiem a Jego ludem oraz jest znakiem wspólnego uczniostwa, gdyż ochrzczeni jednoczą się z Chrystusem, wzajemnie ze sobą i z Kościołem każdego czasu i każdego miejsca. Tym samym wspólny chrzest w Chrystusie jest wezwaniem dla Kościołów, aby przewyciężyły swoje podziały i w widzialny sposób zmanifestowały swoją wspólnotę. Zob. *Chrzest. Eucharystia. Posługiwanie duchowne. Dokument z Limy 1982. Tekst i komentarze*, red. W. Hryniewicz, S. J. Koza, Lublin 1989, s. 23, 25. Dokument z Limy nie jest powszechną zgodą wszystkich zainteresowanych stron, lecz wyraża ekumeniczną zbieżność w trzech kluczowych zagadnieniach. Konsensus może być osiągnięty na szczeblu samych Kościołów. Na temat stanowiska Kościoła katolickiego, Kościołów prawosławnych i Kościoła ewangelicko-augsburskiego w sprawie tych ustaleń zob. *Problem wzajemnego uznania chrztu, Eucharystii i posługiwania duchownego*, w: *Ku chrześcijaństwu jutro. Wprowadzenie do ekumenizmu*, red. W. Hryniewicz, J. S. Gajek, S. J. Koza, Lublin 1997, s. 598–614.

Sakrament chrztu jest sakramentem wiary³⁸ dla wszystkich. W Ewangelii według św. Marka Jezus wyraźnie powiedział, że kto uwierzy i przyjmie chrzest, będzie zbawiony³⁹.

³⁸ F. Amiot, *Chrzest*, w: *Słownik teologii biblijnej*, red. X. Léon-Dufour, przeł. K. Romaniuk, Poznań 1994, s. 133.

³⁹ Mk 16, 16. Chrzest był związany z nawróceniem i przyjęciem głoszonej przez apostołów i ich następców nauki (Dz 2, 37–41; 8, 12; 18, 8; 19, 4–5; Ef 1, 13; Hbr 10, 22). Wyznanie wiary składane przez przyjmującego chrzest stanowi element nieodłączny od samego obrzędu chrztu. Por. K. Romaniuk, *Sakramentologia biblijna. Zarys teologii sakramentów dla teologów, katechetów, duszpasterzy*, Warszawa 1991, s. 18. W teologii Pawłowej wypowiedzi na temat wiary i chrztu występują niejednokrotnie paralelnie obok siebie. Por. A. Skowronek, *Z teologii chrztu*, w: S. Czerwik, J. Kudasiewicz, J. Łach, A. Skowronek, *Sakrament chrztu. Liturgia, teologia, Pismo Święte*, Katowice 1973, s. 15. W Nowym Testamencie zachowały się, przynajmniej we fragmentach, wyznania wiary składane z okazji przyjmowania chrztu. Por. K. Romaniuk, *Sakramentologia biblijna*, s. 18. Z takimi wyznaniem mamy do czynienia w Liście do Rzymian (Rz 10, 9–10. 13) czy w Pierwszym Liście do Tymoteusza (1 Tm 2, 5–6). Niekiedy jedna osoba składała wyznanie wiary w imieniu kilku przyjmujących chrzest. Tak było w przypadku setnika Korneliusza (Dz 10, 30–48) i dozorcę więzienia w Filipi (Dz 16, 33). Rzeczywistość chrztu można poznać z Pierwszego Listu św. Piotra. Język tego pisma nawiązuje do sakramentu chrztu. Niektórzy współcześni komentatorzy mówią nawet, że list ten odzwierciedla przebieg obrzędu chrztu. Zob. G. Wainwright, *Chrzest. Obrzędy chrzcielne*, w: *Słownik późnych ksiąg Nowego Testamentu i pism ojców apostołskich*, red. R. P. Martin, P. H. Davids, red. naukowa wyd. polskiego J. Kręcidło, Warszawa 2014, s. 126. Poszczególne fragmenty listu można skojarzyć z czynnościami wykonywanymi przez celebransą sprawującą liturgię chrzcielną w trakcie Wigilii Paschalnej. Porządek takiej liturgii, odprawianej przez biskupa, był następujący: podniosła modlitwa wstępna (1 P 1, 3–12); upomnienie kierowane do katechumenów nawiązujące do wyjścia z niewoli egipskiej jako typu chrztu (1 P 1, 13–21); chrzest; powitanie nowo ochrzczonych we wspólnocie odkupionych (1 P 1, 22–25); pouczenie dotyczące najważniejszych aspektów życia sakramentalnego wiernych, tj. chrztu, Eucharystii, uświęcenia, powszechnego kapłaństwa wiernych (1 P 2, 1–10); konsekracja eucharystyczna i komunia, a następnie pouczenie na temat służby uczniów, która jest wypełnianiem chrześcijańskich obowiązków moralnych przez realizowanie ich ziemskich powołań (1 P 2, 11–3, 12) i chrześcijańskiego powołania do „życia paschalnego”, tj. życia przepelnionego mistycznym cierpieniem w Chrystusie (1 P 3, 13–4, 6); upomnienia końcowe i doksolgia (1 P 4, 7–1). Zob. G. Wainwright, *Chrzest. Obrzędy chrzcielne*, s. 126. Rzeczywistość chrztu była zapowiadana przez typy starotestamentalne. W listach św. Pawła i w Pierwszym Liście św. Piotra mamy przykłady typologii chrztu. Por. K. Romaniuk, *Sakramentologia biblijna*, s. 16. Św. Paweł w Pierwszym Liście do Koryntian ukazuje przejście Izraelitów przez Morze Czerwone oraz wędrówkę po pustyni jako zapowiedź chrztu (1 Kor 10, 1–4); mówi o ojcach, którzy byli ochrzczeni w obłoku i morzu (1 Kor 10, 1–2). Obłok stanowi aluzję do Ducha Świętego, a morze do wody jako materii chrztu. W odniesieniu do wędrówki po pustyni i picia ze skały, którą był w rzeczywistości Chrystus (1 Kor 10, 3–4), aluzją do chrztu jest cudownie tryskająca woda. W Pierwszym Liście św. Piotra uratowanie w arce Noego ośmiu ludzi jest typem uratowania przez wodę chrztu (1 P 3, 19–21). Przez chrzest Bóg unicestwia grzech i zbawia człowieka, podobnie jak wody potopu przyniosły zagładę wszystkiemu, co było

Z chrztem świętym, w którym następuje polanie wodą lub zanurzenie w wodzie, ściśle związane jest zagadnienie wody żywej. W języku hebrajskim wodę bieżącą nazywa się wodą żywą. W Nowym Testamencie występuje określenie „woda życia”⁴⁰. Woda w Biblii kojarzy się z narodzinami, urodzajnością, niebezpieczeństwem i oczyszczeniem⁴¹. Obraz narodzin niewyraźnie jest już obecny w pierwszym rozdziale Księgi Rodzaju, a mianowicie w obrazie świata wyłaniającego się z Otchłani. Również Mojżesz został wydobyty z wody⁴². Naród izraelski został zrodzony w Morzu Czerwonym⁴³. Po przejściu Jordanu Izraelici zostali obrzezani⁴⁴, a więc wzięli udział w obrzędzie, który kojarzy się z narodzinami⁴⁵. Motyw urodzajności jest oczywisty w Księdze Rodzaju⁴⁶, gdzie mówi się o Jahwe, który nawadnia ziemię wodami gruntowymi i rzekami. Pewnego dnia wypłynie z Jerozolimy rzeka, która wszystko użyźni⁴⁷. Wody bywają też niebezpieczne⁴⁸. Jezioro Galilejskie utożsamia siły wrogie Bogu⁴⁹. Jezus ucisza burzę⁵⁰ i chodzi po morzu⁵¹. Niebezpieczeństwo widoczne jest w potopie⁵². Woda również oczyszcza, stanowi podstawowy składnik w rytach oczyszczenia i uzdrowienia⁵³. Piłat umywa ręce⁵⁴. Obraz wody jest metaforą oczyszczenia

grzeszne, a arka przyniosła ocalenie Noemu i jego ludziom. W pełnym rozwinięciu tej typologii arka jest zapowiedzią Kościoła, czyli miejsca zbawienia dla wszystkich wierzących. Ocaleni w arce są typem całej odkupionej ludzkości, a liczba „osiem” stanowi aluzję do dnia paschalnego. Por. K. Romaniuk, *Sakramentologia biblijna*, s. 16.

⁴⁰ J 4, 7–15; 7, 37–38; Ap 21, 6; 22, 17; W. H. Propp, *Woda*, w: *Słownik wiedzy biblijnej*, red. naukowa B. M. Metzger, M. D. Coogan, konsultacja wyd. polskiego W. Chrostowski, Warszawa 1996, s. 803.

⁴¹ W. H. Propp, *Woda*, s. 803.

⁴² Wj 2, 1–10.

⁴³ Wj 14–15.

⁴⁴ Joz 3, 1–5.

⁴⁵ Rdz 17, 10–14; W. H. Propp, *Woda*, s. 803.

⁴⁶ Rdz 2, 6. 10–14.

⁴⁷ Ez 47, 1–12; Jl 4, 18; Za 14, 8; Ps 36, 8–10; 46, 4; Ap 22, 1.

⁴⁸ Iz 51, 9–10; Na 1, 4; Ha 3, 8. 10. 15; Ps 74, 13–15; 77, 16–18; 89, 9–10; 93, 3–4; Hi 7, 12; 9, 13; 26, 12–13.

⁴⁹ E. W. Klink, *Woda*, w: *Słownik nauczania Jezusa oraz tematów czterech Ewangelii*, red.

J. B. Greek, J. K. Brown, N. Perrin, Warszawa 2017, s. 866.

⁵⁰ Mt 8, 23–27; Mk 4, 35–41; Łk 8, 22–25.

⁵¹ Mt 14, 22–33; Mk 6, 45–52; J 6, 16–21.

⁵² Rdz 6–10.

⁵³ Wj 19, 10; 29, 4; 30, 17–21; 40, 12. 30–32; Kpł 6, 27–28; 11, 25. 28. 32. 40; 14–15; 16, 4. 24. 26. 28; Lb 8, 6–7; 19; 31, 23–24; Pwt 23, 11; Za 13, 1; Mt 15, 2; Mk 7, 2–4; J 2, 6; 5, 2–7; W. H. Propp, *Woda*, s. 804.

⁵⁴ Mt 27, 24.

duchowego⁵⁵, często związany jest z obrazem ponownych narodzin⁵⁶. W opisie pierwszego cudu w Kanie Galilejskiej⁵⁷ przemienienie wody w wino stanowi wykorzystanie symbolu wody dla opisanego prawdziwego oczyszczenia danego przez Chrystusa⁵⁸. Chrzest oznacza odrodzenie duchowe⁵⁹. Kluczowe momenty w historii narodu żydowskiego wydarzały się przy wodzie, jak np. przejście przez Morze Czerwone czy przejście przez Jordan. Chrystus w sakramencie chrztu jest duchową Skalą, z której wierzący może pić⁶⁰, co objawił w czasie Świąta Namiotów⁶¹. Z Chrystusa wypływa źródło dające życie jakby z rzeczywistej świątyni⁶², zbudowanej nie z kamieni i nie ludzką ręką⁶³. Ta świątynia, nowe Jeruzalem, w której sam Bóg mieszka i jest źródłem życia, to także obraz Kościoła. Terminy woda i duch są ściśle ze sobą związane⁶⁴. W Księdze Ezechiela 36, 24–28 istnieje paralelizm między pokropieniem wodą i darem Ducha⁶⁵. Woda w Ewangelii według św. Jana jest metaforą Ducha⁶⁶, o czym było

⁵⁵ Iz 1, 16; Ez 36, 25; Ps 51, 2. 7; Ef 5, 26; Tt 3, 5.

⁵⁶ 2 Krl 5, 10. 14.

⁵⁷ J 2, 1–11.

⁵⁸ E. W. Klink, *Woda*, s. 866.

⁵⁹ Mk 1, 9–11; Łk 3, 21–22; J 1, 33–34; 3, 5; Rz 6, 4; Ga 3, 26–27; W. H. Propp, *Woda*, s. 804.

⁶⁰ Por. 1 Kor 10, 3–4.

⁶¹ J 7, 37–39. Ze Świątem Namiotów wiąże się specyficzny obrzęd wody, który polegał na tym, że kapłan czerpał wodę z sadzawki Siloe, zanosił ją na wewnętrzny dziedziniec świątyni i wylewał na ołtarz całopalenia. Zob. przypis do wersetu J 7, 37n, w: *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*, s. 1403–1404; M. Rosik, *Judaizm u początków ery chrześcijańskiej*, s. 92. Działo się tak każdego dnia przez sześć pierwszych dni trwania święta. Siódmy dzień był inny. Uznawano go za szczególny, ponieważ ósmego dnia zbierało się uroczyste zgromadzenie. Siódmego dnia kapłan udawał się nad sadzawkę Siloe ze złotym dzbanem. Za nim podążały tłumy wiwatujących i uradowanych ludzi. Następnie wracał do świątyni, tak jak poprzednio, gdy ogłaszano słowa z Księgi Izajasza: „Będziemy czerpać wodę ze źródeł zbawienia” (por. Iz 12, 3), ale tym razem okrążał ołtarz siedem razy. Wraz z każdym okrążeniem tłum stawał się coraz głośniejszy w swoim wołaniu do Boga o zaopatrzenie i zbawienie. Por. S. Nadler, *Mesjasz w świątyniach Izraela*, Warszawa 2017, s. 182.

⁶² Ez 47, 1–12.

⁶³ J. Ratzinger–Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu*, s. 209.

⁶⁴ J 3, 1–36; Ez 36, 24–28; S. Mędała, *Ewangelia według św. Jana, rozdziały 1–12. Wstęp, przekład z oryginału, komentarz*, cz. 1, Częstochowa 2010, s. 419; E. W. Klink, *Woda*, s. 866.

⁶⁵ J. Kręcidło, *Duch Święty i Jezus w Ewangelii Świętego Jana. Funkcja pneumatologii w chrystologicznej strukturze czwartej Ewangelii*, Częstochowa 2006, s. 72; S. Mędała, *Ewangelia według św. Jana*, s. 419.

⁶⁶ S. Mędała, *Ewangelia według św. Jana*, s. 419.

już wspomniane. Aktywność Ducha nie sprowadza się jednak tylko do chrztu wodą. Jezus może dać wody żywej poza chrztem⁶⁷.

W Biblii hebrajskiej obmycie wodą jest ważnym elementem obrzędów oczyszczenia⁶⁸. W Starym Testamencie w określonych okolicznościach⁶⁹ stosowano kultowo-oczyszczające obmycia osób lub rzeczy⁷⁰. W czasach Jezusa rabini ze stronnictwa faryzeuszy oraz uczeni w Piśmie wymagali od ogółu Żydów przestrzegania mnóstwa przepisów regulujących niemal każdą dziedzinę życia. Przepisy te nakazywały między innymi rytualne kąpiele w różnych sytuacjach, o których nie mówiło Prawo Mojżeszowe⁷¹. Jezus krytykował faryzeuszy za ich niebiblijne tradycje związane z rytualnym oczyszczaniem się⁷², jednakże potwierdził autentyczność misji pokutnej Jana Chrzciciela i jego chrzest przez osobiste przyjęcie tego chrztu. Jan Chrzciciel wzywa do nawrócenia. Święty Łukasz, opisując jego narodzenie, czyni aluzję do cudownego urodzenia Samuela – jednej z kluczowych postaci biblijnych. Samuel namaszcza Dawida na króla. Jan Chrzciciel ogłasza nadejście Mesjasza, potomka Dawida⁷³. Chrzest Jana Chrzciciela można przyrównać do chrztu prozelitów (pogan z pochodzenia), czyniącego ochrzczonego członkiem narodu wybranego; obrzęd ten niektórzy uważali za tak samo nieodzowny jak obrzezanie⁷⁴. Chrzest Jana jest czymś innym niż sakrament chrztu świętego. Chrzest Janowy był związany z wyznaniem grzechów, a nie wyznaniem wiary, ponadto nie był czyniony w imię Jezusa i nie dawał Ducha Świętego⁷⁵. Chrzest Janowy jest chrztem wodą, jest chrztem oczyszczenia, chrztem nawrócenia na odpuszczenie grzechów⁷⁶. W Ewangelii według św. Jana motyw wody pojawia się na początku jako element chrztu

⁶⁷ J 4, 10.

⁶⁸ Kpł 15, 18; Lb 19, 13; D. N. Schowalter, *Chrzest*, w: *Słownik wiedzy biblijnej*, s. 89.

⁶⁹ Wj 40, 12; Kpł 8, 6; 14, 4–9; 15, 18; 16, 4. 24.

⁷⁰ Kpł 11, 32. 40; 15, 5–33; L. Stachowiak, *Chrzest Janowy*, www.biblista.pl/ukryte/czytelnia-biblijna/1326-chrzest-janowy.html (16.01.2019).

⁷¹ *Rytualna łaźnia z Jerozolimy i żydowskie zwyczaje obmywania*, <https://archeologiabiblijna.wordpress.com/2013/04/14.rytualna-laznia-z-jerozolimy-i-zydowskie-zwyczaje-obmywania> (16.01.2019).

⁷² Mk 7, 1–9; Łk 11, 38–42.

⁷³ E. Moffic, *Co każdy chrześcijanin powinien wiedzieć o żydowskim pochodzeniu Jezusa? Nowe spojrzenie na najbardziej wpływowego rabina w historii ludzkości*, przeł. M. Holdenmajer, Warszawa 2017, s. 58.

⁷⁴ F. Amiot, *Chrzest*, s. 130–131.

⁷⁵ Dz 19, 2–5; E. Ferguson, *Chrzest*, w: *Słownik nauczania Jezusa*, s. 115.

⁷⁶ E. W. Klink, *Woda*, s. 866.

Jana⁷⁷, kiedy Jezus zostaje wskazany jako prawdziwy Chrzciel, którego chrzest wodą będzie chrztem Duchem Świętym⁷⁸. Chrzest święty, którego udziela Jezus, jest chrztem Duchem Świętym (i ogniem)⁷⁹. Jezus, na którego zstąpił i na którym pozostał Duch, jest tym, który chrzcić będzie w Duchu Świętym⁸⁰. Komentatorzy łączą tę wypowiedź z zapowiedziami proroków Starego Testamentu mówiącymi o zstąpieniu Ducha w czasach eschatologicznych na Mesjasza⁸¹. Według Dziejów Apostolskich chrztu udziela się bezpośrednio po wyznaniu wiary w Chrystusa, a jego następstwem jest udzielenie Ducha Świętego⁸². Chrzest jest przyobleczeniem się w Chrystusa⁸³ i zjednoczeniem z Chrystusem w śmierci i zmartwychwstaniu⁸⁴.

Jezus, przyjmując chrzest od Jana, pokornie poddaje się woli Ojca i schodzi pomiędzy grzeszników. Staje się Barankiem Bożym, który bierze na siebie grzech świata⁸⁵. Chrzest w Jordanie zapowiada i przygotowuje Jego chrzest w śmierci⁸⁶, umieszczając Jego całe życie publiczne między dwoma chrztami⁸⁷. Zstąpienie Ducha Świętego to nie tylko inauguracja publicznej działalności Mesjasza, zgodna z zapowiedziami proroków⁸⁸, ale równocześnie zapowiedź zesłania Ducha Świętego na Kościół⁸⁹ i na wszystkich, którzy do Kościoła wstąpią⁹⁰. Chrzest, który przyjął Jezus, jest także inauguracją Królestwa Bożego. Paweł rozumiał chrzest chrześcijan jako uczestnictwo w inauguracji Królestwa Bożego przez Chrystusa. Ochrzczony współuczestniczy w śmierci i zmartwychwstaniu Pana⁹¹. Chrzest ma swój początek we krwi Jezusa⁹² i koniec w dniu ostatecznym⁹³. Chrzest – podobnie jak Wieczerza Pańska – ustawia wie-

⁷⁷ J 1, 26.

⁷⁸ J 1, 33.

⁷⁹ Mt 3, 11; Mk 1, 8; Łk 3, 16; J 1, 33; Dz 1, 5; 11, 16.

⁸⁰ J 1, 32–33.

⁸¹ Np. Iz 11, 2; J. Kręcidło, *Duch Święty i Jezus w Ewangelii Świętego Jana*, s. 72.

⁸² Dz 2, 38; D. N. Schowalter, *Chrzest*, s. 89.

⁸³ Ga 3, 27.

⁸⁴ Rz 6, 3–4; Kol 2, 11–12.

⁸⁵ J 1, 29. 36.

⁸⁶ Łk 12, 50; Mk 10, 38.

⁸⁷ F. Amiot, *Chrzest*, s. 131.

⁸⁸ Iz 11, 2; 42, 1; 61, 1; Ps 2, 7.

⁸⁹ Dz 1, 5; 11, 16.

⁹⁰ Ef 5, 25–32; Tt 3, 5–7; F. Amiot, *Chrzest*, s. 131.

⁹¹ 2 Kor 5, 17; Rz 6, 5; G. R. Beasley-Murray, *Chrzest*, s. 117.

⁹² Hbr 10, 19; 1 P 1, 2.

⁹³ Hbr 10, 25; G. Wainwright, *Chrzest. Obrzędy chrzcielne*, s. 125.

rzącego między dwoma biegunami zbawienia – między śmiercią i zmartwychwstaniem Jezusa a Jego ponownym przyjściem. Tym samym chrześcijanin spogląda w przeszłość ku zbawieniu, które już się dokonało, oraz w przyszłość ku zbawieniu, które ma się dopełnić, a ponadto zwraca się ku zmartwychwstałemu Panu, który trwa w teraźniejszości, prosząc Go o łaskę konieczną do tego, aby osiągnąć cel – zbawienie⁹⁴. To zbawienie jest prawdziwymi zaślubinami z Bogiem. W chrzcie wierzący doznaje miłosierdzia Bożego, gdy w sposób absolutnie niezasłużony i bez żadnego udziału zostaje przygarnięty, obmyty, uświęcony i zaślubiony Chrystusowi⁹⁵.

Dokument soborowy *Perfectae caritatis* zaznacza, że osoby, które złożyły ślub czystości, przypominają wszystkim wyznawcom Chrystusa owe przedziwne zaślubiny ustanowione przez Boga, a mające objawić się w pełni w przyszłym świecie⁹⁶. Dziewictwo jest wezwaniem dotyczącym wszystkich, ponieważ nie tyle oznacza brak lub powstrzymywanie się od kontaktów seksualnych, ile raczej wskazuje na zdolność podejmowania prawidłowych relacji i na ich jakość, wychodząc od wyjątkowej i pierwotnej relacji w życiu człowieka, a mianowicie od relacji z Bogiem. Dziewictwo wskazuje na pochodzenie człowieka od Boga, a także na jego ostateczne przeznaczenie i cel, jakim jest sam Bóg. Odślania głęboki i tajemniczy związek, który w sposób bezpośredni jednoczy człowieka ze Stwórcą, pozwalając mu poszukiwać i tylko w Nim odnajdywać pełne zaspokojenie pragnienia miłości. Pierwsze i ostateczne zaślubiny człowieka to zaślubiny z Bogiem, stanowi je dziewictwo oblubieńcze rozumiane jako powszechne powołanie⁹⁷.

Wszyscy wierzący w Chrystusa, którzy są z Nim zjednoczeni przymierzem chrztu, powinni dążyć do chrześcijańskiej doskonałości, a każdy – zależnie od swego stanu – ma dokładać starań, by Kościół oczyszczał się z dnia na dzień i odnawiał, aż stanie się dla Chrystusa pełen chwały, bez skazy i bez zmarszczki⁹⁸. Łaska Boża nie jest dana raz na zawsze, codziennie trzeba o nią zabiegać w myśl słów z Księgi Mądrości: „Święty Duch uczący karności ucieknie przed obłudą, odsunie się od niemądrych myśli, wypłoszy Go nadejście nieprawości” (Mdr 1, 5).

⁹⁴ G. R. Beasley-Murray, *Chrzest*, s. 117.

⁹⁵ A. E. Klich, *Miłosierdzie Boga odpowiedzią na ludzką zdradę*, s. 32.

⁹⁶ Sobór Watykański II, Dekret *Perfectae caritatis*, nr 12.

⁹⁷ A. Cencini, *Dziewictwo i celibat dzisiaj. W kierunku seksualności paschalnej*, przeł. A. Spurgjasz,

Kraków 2005, s. 37.

⁹⁸ Sobór Watykański II, Dekret o ekumenizmie *Unitatis redintegratio*, 21.11.1964, nr 4.

Oblubieniec dziewicy konsekrowanej

Jak było wcześniej zaznaczone, Chrystus przez chrzest wchodzi w przymierze miłości z każdym ochrzczonym. Wydawałoby się zatem, że nie ma nic wyjątkowego, gdy chodzi o Jego stosunek do dziewicy konsekrowanej. Mowa jest tutaj jednak o Bogu, który z każdym człowiekiem ma niepowtarzalną relację, o czym świadczy tajemne imię, którego nikt nie zna, oprócz tego, kto je otrzymuje⁹⁹. Bóg może obdarzyć każdego człowieka niepowtarzalną, wyjątkową i wyłączną miłością, a człowiek może na ten dar odpowiedzieć. Jedną z możliwych odpowiedzi jest dziewictwo konsekrowane – uznane i cenione przez Kościół od samych początków. Związek między chrztem świętym a konsekracją dziewic jest wyraźnie zaznaczony w liturgicznym obrzędzie. W homilii podczas obrzędu konsekracji dziewic przywoływany jest chrzest w następujących słowach odnoszących się do Ducha Świętego: „Duch Święty Poczyszyciel, który przez wodę chrztu świętego uczynił wasze serca świątynią Najwyższego, dzisiaj przez nasze pośrednictwo udziela wam nowego namaszczenia duchowego i z nowego tytułu poświęca Bożemu Majestatowi. Wynosi was do godności oblubienic Chrystusa i łączy nierozzerwalnym węzłem z Synem Bożym”¹⁰⁰. Przez chrzest święty dziewica konsekrowana została po raz pierwszy poświęcona i ostatecznie zaślubiona Bogu¹⁰¹. Konsekracja jest dla niej szansą głębszego przeżywania chrztu, bo daje jej możliwość odnowienia i pogłębienia otrzymanego wcześniej daru oraz przeżywania go w sposób „bardziej wewnętrzny”¹⁰².

Dziewica zatem zostaje konsekrowana, czyli wyłączona z ogółu ludu Bożego i przeznaczona tylko dla Boga. Przez liturgiczny obrzęd zostaje zaślubiona Chrystusowi¹⁰³. Staje się jakby „pierwocinami” ochrzczonych. To, co będzie zwykłym stanem zbawionych, ona zaczyna antycypować już teraz. Jej życie staje się świadectwem życia poświęconego Bogu i oddanego Chrystusowi jako Oblubieńcowi. W czasie konsekracji przez Ducha Świętego została wyniesiona do godności oblubienicy Chrystusa. Homilia w czasie obrzędu wyjaśnia, że jest

⁹⁹ Ap 2, 17.

¹⁰⁰ *Obrzędy konsekracji dziewic*, s. 19.

¹⁰¹ Sobór Watykański II, Konstytucja *Lumen gentium*, nr 44; D. Wawrowska, *Dziewictwo konsekrowane. Dawne powołanie na nowe czasy*, Włocławek 2015, s. 58.

¹⁰² *Katechizm Kościoła katolickiego*, Poznań 1994, nr 916; Sobór Watykański II, Dekret *Perfectae caritatis*, nr 5; D. Wawrowska, *Dziewictwo konsekrowane*, s. 61; K. Konecki, *Konsekracja dziewic w odnowie liturgicznej Soboru Watykańskiego II*, Włocławek 1997, s. 226–227. Wynika to także z natury sakramentaliów, które przygotowują ludzi do przyjęcia głównego skutku sakramentów. Zob. Sobór Watykański II, Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum concilium*, 4.12.1963, nr 60.

¹⁰³ *Kodeks prawa kanonicznego*, Poznań 1983, kan. 604.

to tytuł, jaki mieli zwyczaj dawać dziewicom konsekrowanym święci ojcowie i doktorzy Kościoła, i że tytuł ten nadaje się Kościołowi¹⁰⁴. Wydaje się, że terminy biblijne i kościelne, jakie są w tym przypadku stosowane („oblubienica” i „Oblubieniec”) zupełnie wystarczają do określenia rzeczywistości konsekracji. Termin Oblubieniec jest adekwatny i ma swoje źródło w dokumentach kościelnych. Niektóre współczesne dziewice w wywiadach dla mediów mówią o tym, że „Jezus jest ich mężem”. Nazywanie tak Jezusa wprowadza pewien zamęt, ponieważ w naszej kulturze bycie mężem oznacza wspólne zamieszkanie i współżycie seksualne, o czym świadczy potoczne wyrażenie, że ktoś żyje z kimś jak „mąż z żoną”. Instrukcja na temat *ordo virginum* podkreśla, że wprawdzie „dziewictwo konsekrowane mieści się w oblubieńczym paradygmacie, ale nie jest on teogamiczny (w znaczeniu małżeństwa z boskością), lecz teologalny, tzn. chrzcielny, ponieważ dotyczy oblubieńczej miłości Chrystusa do Kościoła”¹⁰⁵. Należy pamiętać, że Oblubieniec nie wprowadził dziewicy do swego domu, a związek z Nim nigdy nie będzie relacją małżeńską¹⁰⁶. Można wprawdzie powiedzieć, że wskutek konsekracji dziewica jest zaślubiona Chrystusowi, ale jej status jest jedynie zbliżony do okresu

¹⁰⁴ *Obrzędy konsekracji dziewic*, nr 16. Prawdopodobnie chodzi tu o termin *sponsa*, -ae, który jest odnoszony do dziewic począwszy od Tertuliana. Zagadnienie to wiąże się z utrwalającym się w III wieku w prawodawstwie rzymskim odróżnieniem między małżonką (*uxor*, -oris; *coniunx*, -gis), z którą się seksualnie współżyje, i małżonką, z którą się nie ma takich kontaktów. Tę ostatnią określa się terminem *sponsa*. Por. B. Nadolski, *Liturgika*, t. 3: *Sakramenty, sakramentalia, błogosławieństwa*, Poznań 1992, s. 221. W słownikach łacińsko-polskich termin ten nie jest tłumaczony przez słowo „żona”, lecz „narzeczona”, „oblubienica”, „panna młoda”, a pochodny termin *sponsalia*, -ium jako „zaręczyny”, „podarunki zaręczynowe”, „uczta zaręczynowa”. Zob. J. Sondel, *Słownik łacińsko-polski dla prawników i historyków*, Kraków 1997, s. 895; J. Pieńkos, *Słownik łacińsko-polski. Łacina w nauce i kulturze*, Zakamycze 2001, s. 405; F. Bobrowski, *Słownik łacińsko-polski*, Wilno 1905, t. 2, k. 1450. Według słownika łaciny średniowiecznej termin ten stosowany był w odniesieniu do Kościoła, mniszki i kobiety pobożnej zwłaszcza uznanej przez Kościół za świętą. Zob. *Słownik łaciny średniowiecznej w Polsce*, red. M. Rzepiela, t. 8, z. 9 (71), Kraków 2011, k. 1328–1329.

¹⁰⁵ Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Ecclesiae Sponsae Imago. Instrukcja na temat „ordo virginum”*, Pelplin 2019, nr 17.

¹⁰⁶ W relacji dziewicy konsekrowanej z Chrystusem nie ma miłości występującej w relacjach małżeńskich określonej greckim terminem *eros*, który w Nowym Testamencie w ogóle nie występuje. Może występować miłość określona greckim terminem *philia*, który oznacza „przyjaźń”; w formie czasownikowej zaś słowo to oznacza „traktować kogoś z czułością”, „przyjmować życzliwie”, „okazywać przyjaźń i przejawy miłości”. Zob. J. Strong, *Grecko-polski słownik*, s. 810–811. Wobec innych ludzi dziewica konsekrowana wyraża zazwyczaj postawę *agape*, która oznacza dobrą wolę i życzliwość w sensie decyzyjnym, a nie emocjonalnym. Jest to miłość w sensie takiej postawy, jaką Bóg ma wobec ludzi; oznacza postawę świadczenia dobra komuś, nawet wtedy, gdy ktoś na to

narzeczeństwa, „gdy nie zamieszkali jeszcze razem” (Mt 1, 18). Wprawdzie status narzeczonej w społecznościach żydowskich nie różnił się zbytnio od pozycji żony, jednak potrzebne było jeszcze oficjalne zawarcie małżeństwa i przeprowadzenie narzeczonej do swojego domu¹⁰⁷. Chrystus przez swoją śmierć i zmartwychwstanie istotnie poślubił dziewicę konsekrowaną, ale ona jeszcze nie ma pełnego doświadczenia przymierza z Bogiem, żyje bowiem pomiędzy „już” a „jeszcze nie”. W homilii podczas obrzędu konsekracji dziewic, biskup wypowiada następujące słowa: „Chrystus, Syn Dziewicy i oblubieniec dziewic [...] kiedyś będzie waszą nagrodą, gdy wprowadzi was do niebieskiego wesela i do swojego królestwa, w którym śpiewając pieśń nową, będziecie chodziły za Bożym Barankiem”¹⁰⁸, a przy wręczeniu obrączki jako znaku konsekracji wzywa do tego, by dziewice dochowały nienaruszonej wierności Oblubieńcowi, aby mogły wejść na wieczyste gody¹⁰⁹. Można powiedzieć zatem, że zaślubiny są obecnie jeszcze niedopełnione. Dziewica konsekrowana należy do pielgrzymującego Kościoła i w tym względzie niczym nie różni się od ogółu wierzących. Moment jej całkowitego spełnienia się w Bogu jeszcze nie nadszedł. Jeszcze nie uczestniczy w pełni w uczcie Baranka, tylko ją antycypuje przez udział w Eucharystii, często bardzo nieudolny.

Zważywszy na to, że dziewictwo w Biblii nie odnosi się tylko do wymiaru seksualnego, lecz bywa przywoływane w kontekście relacji z Bogiem i czystości wiary, należy w tym aspekcie rozważać także ślub czystości dziewicy konsekrowanej. Do dziewicy konsekrowanej jako oblubienicy Chrystusa należy troska o rozwijanie relacji z Synem Bożym. Może się jednak zdarzyć, że dla kandydatki do *ordo virginum* bliższa jest inna Osoba Trójcy Świętej. Na przykład kandydatka może niezwykle żarliwie doświadczać dziecięstwa Bożego i przede wszystkim w swojej modlitwie zwracać się do Boga Ojca. Może to być etapem w rozwoju jej życia duchowego, ale może też być stałym elementem jej duchowości, na który winna zwrócić uwagę. W przypadku *ordo virginum* wybór Chrystusa jako Oblubieńca musi być świadomy. Można postawić pytanie, czy wybór Chrystusa oznacza także akceptację i miłość tego, co jest związane z Jego ziemskim życiem, a więc judaizmu i narodu żydowskiego, w myśl słów z Księgi Rut: „Twój naród moim narodem” (Rt 1, 16). Wydaje się,

dobro nie zasługuje. Zob. J. Strong, *Grecko-polski Słownik*, s. 5. Na temat różnych rodzajów miłości w życiu chrześcijańskim zob. Benedykt XVI, Encyklika *Deus caritas est*, 25.12.2005.

¹⁰⁷ M. Rosik, *Judaizm u początków ery chrześcijańskiej*, s. 168.

¹⁰⁸ *Obrzędy konsekracji dziewic*, nr 16.

¹⁰⁹ *Obrzędy konsekracji dziewic*, nr 26.

że tak. Należy przy tym pamiętać, że judaizm z czasów Jezusa nie jest tożsamy ze współczesnym judaizmem rabinicznym. Z judaizmu biblijnego wyodrębniły się bowiem dwie równoległe religie: judaizm rabiniczny i chrześcijaństwo¹¹⁰.

Z Pisma Świętego można poznać Jezusa jako człowieka swoich czasów i swego środowiska żydowsko-palestyńskiego I wieku¹¹¹. Był obrzezany i ofiarowany w świątyni jak każdy Żyd, a rytm Jego życia nadają od dzieciństwa pielgrzymki do Jerozolimy z okazji wielkich świąt¹¹². Można przypuszczać, że Jezus, jak było to przyjęte w Jego czasach, modlił się trzykrotnie w ciągu dnia (Ps 55, 18): wieczorem, po przebudzeniu i po południu (lub w samo południe)¹¹³. Na taki porządek wskazuje biblijny sposób liczenia czasu, według którego kolejny dzień rozpoczyna się wraz z zachodem słońca. Modlitwę wieczorną *ma'ariv* („zapadnięcie wieczoru”) można było odmawiać również w nocy – aż do świtu, najlepiej jednak było ją skończyć przed północą. Modlitwa poranna nosiła nazwę *szacharit* („świt”) i należało ją odmówić w czasie od wschodu słońca do upływu trzeciej części dnia. *Mincha* („ofiara”) była modlitwą odmawianą od południa do pięciu kwadransów przed zachodem słońca¹¹⁴.

Dziewica może naśladować te pory modlitwy, z tym że będą one przywoływały trzy wydarzenia z misterium Chrystusa. Modlitwa wieczorna winna

¹¹⁰ Na ten temat zob. *Chrześcijaństwo a judaizm rabiniczny. Historia początków oraz wczesnego rozwoju*, red. H. Shanks, przeł. W. Chrostowski, Warszawa 2016.

¹¹¹ W czasach Jezusa judaizm nie był jednolity. Istniały stronnictwa faryzeuszów, saduceuszów, zelotów, esseńczyków i inne. W Ewangeliach mamy ślady polemiki Jezusa z niektórymi ówczesnymi poglądami. Warto zauważyć, że stosunki Jezusa z faryzeuszami nie były jedynie polemiczne. Jezus chwali „uczonych w Piśmie” (Mt 12, 34); faryzeusze ostrzegają Jezusa o niebezpieczeństwie, które Mu grozi (Łk 13, 31), a Jezus przyjmuje gościnę u faryzeuszów i jada z nimi (Łk 7, 36; 14, 1). Jezus podziela z większością Żydów palestyńskich niektóre poglądy faryzeuszów, jak np. wiarę w zmartwychwstanie ciał; formy pobożności: jałmużnę, modlitwę i post (Por. Mt 6, 1–18); liturgiczny obyczaj zwracania się do Boga jako do Ojca; pierwszeństwo przykazania miłości Boga i bliźniego (Por. Mk 12, 28–34). Jezus jest Żydem, ale równocześnie jest Bogiem. Zatem Jego rozumienie i doświadczanie rzeczywistości przewyższa jakiegokolwiek ludzkie poznanie. Dlatego Jezus Chrystus może być Oblubieńcem dla kobiet z wszystkich pokoleń i narodów, a także Oblubieńcem Kościoła, a w nim wszystkich wierzących.

¹¹² Komisja do Spraw Kontaktów Religijnych z Judaizmem, *Żydzi i judaizm w głoszeniu słowa Bożego i katechezie Kościoła katolickiego. Wskazówki do właściwego przedstawiania tych zagadnień*, „L'Osservatore Romano” wydanie polskie (1985) nr 6–7, s. 1, 7–8, III, nr 1–2, 6; P. Skucha, *Żydzi i judaizm w przepowiadaniu i katechezie Kościoła po II Soborze Watykańskim*, w: *Dzieci jednego Boga. Praca zbiorowa uczestników seminarium naukowego w Spertus College of Judaica w Chicago (1989)*, oprac. i red. W. Chrostowski, Warszawa 1991, s. 283.

¹¹³ Ps 55, 18.

¹¹⁴ M. Rosik, *Judaizm u początków ery chrześcijańskiej*, s. 160.

być odmawiana ku czci uczty paschalnej Chrystusa i ustanowienia Eucharystii, modlitwa po przebudzeniu – ku czci Chrystusa Zmartwychwstałego, a modlitwa popołudniowa ku czci Jego męki i śmierci. W ten sposób dziewica konsekrowana będzie łączyła się z Chrystusem każdego dnia, przeżywając małe misterium paschalne, do czego zachęca liturgia godzin. W *Dyrektorium Służby Bożej*¹¹⁵ zwrócono uwagę na trzy cykle, w ramach których święci się tajemnicę Chrystusa¹¹⁶. Pierwszy z tych cykli zamyka się w ramach jednego dnia, drugi – w ramach tygodnia, trzeci zaś w ramach roku. W ten sposób można cyklicznie przeżywać wydarzenia paschalne. O cyklu dnia liturgicznego była już mowa. Tydzień liturgiczny odzwierciedla jedyną, tzn. paschalną tajemnicę Chrystusa, ze szczególnym przesłaniem wieczornej modlitwy w czwartek, dnia męki Pańskiej w piątek, wielkiej ciszy w sobotę w ciągu dnia oraz radości zmartwychwstania Chrystusa celebrowanej już od wieczora w sobotę jako początku Dnia Pańskiego. Rok liturgiczny koncentruje się wokół obchodów Paschy i jest on w istocie rzeczy nieustającym świętem paschalnym, upamiętniając w jego perspektywie różne aspekty tajemnicy zbawienia. Dziewica konsekrowana, zachowując te cykle, może w sposób stały jednoczyć się z Chrystusem, który przez tajemnicę paschalną ją poślubił.

Dar dziewictwa

Dziewictwo fizyczne w Piśmie Świętym było postrzegane jako wielka wartość¹¹⁷. Dziewictwo przedmażeńskie było zazwyczaj koniecznym warunkiem zamążpójścia. Arcykapłan mógł się zenić wyłącznie z dziewicą¹¹⁸. Dziewictwo bardzo ceniono w życiu społecznym i religijnym¹¹⁹, a jego utratę uważano za tragedię życiową równą utracie czci, utrudniającą lub uniemożliwiającą małżeństwo¹²⁰. Jednakże pozostawanie w dziewictwie uważano za nieszczęście i podobnie jak bezpłodność traktowano jako poniżenie¹²¹. Tytuł dziewicy dany Córce Syjonu,

¹¹⁵ Są to wskazówki dotyczące sprawowania liturgii godzin ryty monastycznego, które zostały opracowane przez Komisję Liturgiczną Konfederacji Benedyktynskiej w 1977 roku.

¹¹⁶ *Dyrektorium Służby Bożej*, nr 11, w: *Zakony benedyktynskie w Polsce. Monastyczna Liturgia godzin*, t. 1: *Okres Adwentu. Okres Narodzenia Pańskiego*, b.m.w., b.r.w., s. 13–45.

¹¹⁷ J. Kudasiewicz, *Dziewictwo. I. W Piśmie Świętym*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 4, red. R. Łukaszyk, L. Bienkowski, F. Gryglewicz, Lublin 1983, k. 610.

¹¹⁸ Kpł 21, 13.

¹¹⁹ Rdz 24, 16.

¹²⁰ Wj 22, 15; Pwt 22, 13–19; 2 Sm 13, 2–18; Syr 7, 24–25; 42, 9–11.

¹²¹ Rdz 30, 23; Sdz 11, 30–40; 1 Sm 1, 11; Iz 4, 1.

symbolowi narodu izraelskiego, ma czasem znaczenie obelgi¹²². Oznacza dziewicę, która oczekuje narodzin mesjańskich, ale jeszcze nie doczekała się tej chwili. Dziewictwo stanowi dla niej karę, gdyż lęka się ona śmierci przed poznaniem macierzyństwa i narodzenia Mesjasza, który winien uwolnić ją na zawsze od hańby i cierpienia¹²³.

Chrystus przynosi naukę o dziewictwie dla królestwa niebieskiego¹²⁴. Można to odczytywać jako rezygnację z zawarcia przymierza małżeńskiego¹²⁵ na rzecz pozostania w przymierzu z Bogiem zawartym w czasie chrztu świętego jako wyłącznym przymierzem, w jakim żyje człowiek. Chrzest jest zanurzeniem w śmierć Jezusa¹²⁶. Sakrament chrztu ma zatem swój początek we krwi Jezusa¹²⁷ i koniec w dniu ostatecznym¹²⁸. Niektórzy członkowie Kościoła zostają obdarzeni darem dziewictwa.

Dar dziewictwa zostanie poruszony w dwóch aspektach: jako dar dla Maryi i Kościoła oraz jako dar dla dziewicy konsekrowanej.

Dar dziewictwa dla Maryi i Kościoła

W konstytucji dogmatycznej *Lumen gentium* jest mowa o tym, że Najświętsza Maryja Panna doznaje już chwały co do ciała i duszy, będąc obrazem i początkiem Kościoła mającego osiągnąć pełnię w przyszłym wieku¹²⁹. Dziewictwo Maryi jest dogmatem wiary z powszechnego nauczania¹³⁰. Nie było ono

¹²² Jł 1, 8; Am 5, 2; Lm 1, 15; 2, 13.

¹²³ M. Thurian, *Maryja Matka Pana. Figura Kościoła*, przeł. E. Ogiński, Warszawa 1990, s. 40.

¹²⁴ Mt 19, 12.

¹²⁵ W zawarciu przymierza małżeńskiego ważny jest symbol krwi, obecny w każdym przymierzu. Pierwsze współżycie seksualne sprawia coś nieodwracalnego, tzn. nie ma powrotu do naturalnego dziewictwa. Krwcią zostaje przypieczętowana decyzja o łączności, przynależności oraz wzajemnej odpowiedzialności aż do śmierci. Por. A. J. Nowak, *Osoba konsekrowana*, t. 3: *Ślub czystości*, Lublin 1999, s. 190.

¹²⁶ Rz 6, 3.

¹²⁷ Hbr 10, 19; 1 P 1, 2. Przy zawarciu przymierza człowieka z Bogiem to Chrystus przelewa swoją krew. Ze strony człowieka taka ofiara nie jest wymagana, choć zdarza się, że i człowiek w przypadku męczeństwa przypieczętowanie to przymierze krwią. Dziewictwo od pierwszych wieków chrześcijaństwa było uważane jako „białe męczeństwo”.

¹²⁸ Hbr 10, 25; G. Wainwright, *Chrzest. Obrzędy chrześcijańskie*, s. 125.

¹²⁹ Sobór Watykański II, Konstytucja *Lumen gentium*, nr 68.

¹³⁰ M. Maciołka, *Dziewictwo Maryi*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 4, red. R. Łukaszyk, L. Bieńkowski, F. Gryglewicz, Lublin 1983, k. 612. Sobory z IV–V wieku broniły trzech aspektów dziewictwa Maryi: przed porodem (*virginitas ante partum*), w czasie rodzenia (*virginitas in partu*), po urodzeniu (*virginitas post partum*). Na temat tego zagadnienia zob. R. Laurentin, *Matka Pana. Krótki traktat*

konieczne do spełnienia misterium wcielenia, ale było pożądaną dla ukazania, że ten Syn ma jednego Ojca¹³¹. Maryja również nie musiała pozostawać dziewicą, jednak w planach Bożych nią pozostała. We wspomnianej konstytucji jest mowa o tym, że Chrystus „nie naruszył dziewictwa swej Matki, ale je uświęcił”¹³², a w liturgii wkładamy w usta Maryi słowa: „mam porodzić Króla, który nie naruszy mego dziewictwa”¹³³.

Wiara w dziewicze poczęcie i narodzenie Jezusa oparta jest na opowiadaniach z Ewangelii Mateusza i Łukasza¹³⁴. Sam Jezus jakby na drugi plan przesuwa biologiczne macierzyństwo Maryi, a zwraca uwagę na jej postawę duchową, z której pewnie sam brał przykład w dzieciństwie. Maryja, z pewnością jak każda izraelska kobieta, wspomagała Józefa w uczeniu modlitw i Prawa małego Jezusa, uczyła Go o czystości i nieczystości rytualnej, dawała przykład zachowywania zwyczajów judaizmu w codziennym życiu oraz przekazywała zasady życia moralnego¹³⁵. Dorosły Jezus widzi Maryję przede wszystkim jako Tę, która słucha słowa Bożego i przestrzega go¹³⁶.

teologii maryjnej. Wydanie integralne, przeł. Z. Proczek, Warszawa 1989, s. 258–272. Trwałe dziewictwo Maryi wyznawali również reformatorzy protestanccy XVI wieku (*Mariam semper virginem*). Por. M. Thurian, *Maryja Matka Pana*, s. 52–56. Na temat żydowskiego ślubu czystości, jaki mogła złożyć Maryja, zob. argumentację Branta Pitre’a odwołującą się do Księgi Liczb 30, 7–9. 14–17. Zob. B. Pitre, *Jezus i żydowskie korzenie Maryi*, przeł. M. Sobolewska, Kraków 2021, s. 115–125.

¹³¹ T. Paszkowska, *Dziewictwo*, s. 236.

¹³² Sobór Watykański II, Konstytucja *Lumen gentium*, 57.

¹³³ Sobór Watykański II, Konstytucja *Lumen gentium*, G I, s. 288.

¹³⁴ Mt 1, 18–25; Łk 1, 5–38; D. N. Schowalter, *Dziewicze narodzenie Jezusa*, w: *Słownik wiedzy biblijnej*, s. 136. Według Ewangelii św. Łukasza w szóstym miesiącu po cudownym poczęciu przez Elżbietę, krewną Maryi, która była już w podeszłym wieku, anioł Gabriel przyszedł do Maryi. Oznajmił jej, że pocznie i porodzi Syna, który odziedziczy tron Dawida. Maryja, która była dziewicą, zdziwiona słowami anioła, pyta go, jakże się to stanie, skoro nie zna męża. Gabriel ponownie ją zapewnia, że pocznie za sprawą Ducha Świętego, a na potwierdzenie swych słów wspomina o Elżbiecie. W relacji św. Łukasza nie może być mowy o jakimś nieporozumieniu. Autor tak ułożył opowiadanie, aby było jasne, że chodzi o poczęcie bez udziału mężczyzny. Ponadto w tej samej Ewangelii przy genealogii Jezusa jest wzmianka, że Jezus był, „jak mniemano”, synem Józefa (Łk 3, 23). W Ewangelii św. Mateusza w trochę inny sposób zostaje podjęta tradycja o cudownym poczęciu Jezusa. Anioł, którego imienia nie podano, ukazuje się tym razem Józefowi. I chociaż Józef zamierzał zerwać zaręczyny z Maryją z tego powodu, że była brzemienna, pod wpływem słów anioła zmienił swoją decyzję.

¹³⁵ M. Rosik, *Postać Maryi w kontekście statusu żydowskich kobiet w Palestynie I wieku*, w: *Kościół i Maryja*, red. A. A. Napiórkowski, Kraków 2020, s. 24–25.

¹³⁶ Łk 11, 27–28.

Współcześni teologowie, dążąc do pogłębienia nauki o dziewictwie Maryi, rezygnują z biologicznego ujmowania zagadnienia na korzyść duchowego i nadprzyrodzonego¹³⁷. Maryja jest dziewicą ze względu na Chrystusa. Jest to związane z tajemnicą Trójcy Świętej. Bóg Ojciec posłał swego Syna przez dziewicze poczęcie w łonie Maryi dokonane mocą Ducha Świętego. Jedyne synostwo Boże Chrystusa, istniejące odwiecznie z Boga Ojca, przez wcielenie ujawniło się światu. Jezus Chrystus jest prawdziwym Bogiem i prawdziwym człowiekiem. Realność człowieczeństwa została zapewniona przez matkę, a realność Bóstwa przez dziewicze poczęcie za sprawą Ducha Świętego¹³⁸.

Dziewictwo Maryi ma ścisły związek z tajemnicą zbawienia, bo tak samo jak zbawienie jest całkowicie darmowe. Dziewictwo Maryi stanowi w pewnym sensie typ postawy otwartej na przyjęcie zbawienia; jest jednocześnie typem Kościoła, który podobnie jak Maryja swój rozwój zawdzięcza nie własnym zasługom i planom, lecz czystej wierze, zaufaniu i całkowitemu oddaniu się Bogu¹³⁹. Maryi, Córce Syjonu, także dziewicy, zapowiedziane zostało macierzyństwo niezwykle, a tak oczekiwane: macierzyństwo względem Mesjasza Bożego. Jej dziewictwo nie jest już hańbą, ponieważ staje się płodne przez Ducha Świętego. Dziewictwo Maryi staje się znakiem bliskości między nią a Bogiem¹⁴⁰.

W dziewictwie Maryi można dostrzec charakter konsekracji, aspekt ubóstwa i znamię nowości¹⁴¹. Maryja zostaje wyłączona spośród ludu Bożego, aby stać się w sposób cudowny matką Mesjasza. Jej dziewictwo jest także znakiem ubóstwa, pokory, oczekiwania Boga, który sam tylko w swej pełni może napęlić tych, których wybiera. Dziewictwo Maryi, znak jej ubóstwa i jej pokory, domaga się interwencji Boga, który może dać wszystko i który sam wystarczy. Dziewictwo jest również gotowością do kontemplacyjnej miłości stworzenia do Stwórcy. Maryja jest całkowicie zwrócona ku Bogu w oczekiwaniu na Jego Słowo. Sama jedna w tej miłości, w tej intymnej więzi z Panem, ma tylko Jego, aby kochać Go w czystej kontemplacji, sercem niepodzielnym. On jest jej jedynym oparciem, nadzieją, radością, oczekiwaniem, jej obroną

¹³⁷ Danuta Mastalska uważa nawet, że przypisywanie przesadnego znaczenia dziewictwu fizycznemu Maryi i nadawanie mu rangi znaku o sensie teologicznym jest podejściem zbyt rzeczowym i w ten sposób trywializującym Boże macierzyństwo, a wszelkie dyskusje na ten temat naruszają konieczny szacunek dla Maryi i jej dziewictwa, w które integralnie wpisany jest wstyd. Zob. D. Mastalska, *Dziewictwo Maryi ze względu na Syna*, „Salvatoris Mater” 9 (2007) nr 1–2, s. 132.

¹³⁸ M. Maciołka, *Dziewictwo Maryi*, s. 612–613.

¹³⁹ M. Maciołka, *Dziewictwo Maryi*, s. 613.

¹⁴⁰ M. Thurian, *Maryja Matka Pana*, s. 40–41.

¹⁴¹ M. Thurian, *Maryja Matka Pana*, s. 45–49.

i usprawiedliwieniem. Poza znamionami konsekracji i ubóstwa dziewictwo Maryi nosi w sobie znamię nowości. W Ewangeliach celibat, wstrzeźliwość i dziewictwo są wzmiankowane w związku z przyjściem królestwa¹⁴². W ten sposób dziewictwo Maryi jest potrójnym znakiem: konsekracji, czyli poświęcenia na wyłączną służbę Bogu, ubóstwa, które przywołuje pełnię Boga, i eschatycznej nowości Kościoła, które wstrząsa prawami stworzenia¹⁴³.

Z Maryi tytuł dziewicy przeniesiony jest również na Kościół. W konstytucji dogmatycznej *Lumen gentium* Kościół określony jest jako Dziewica, która nieskazitelnie i w czystości dochowuje wiary danej Oblubieńcowi, a naśladowując Matkę Pana swego, mocą Ducha Świętego, zachowuje dziewiczo nienaruszoną wiarę, mocną nadzieję i szczerą miłość¹⁴⁴. W Biblii dziewicami nazywano miasta i państwa¹⁴⁵. W odniesieniu do ludu wybranego nazwa ta oznaczała jego wierność i wyłączną przynależność do Jahwe¹⁴⁶. W Drugim Liście do Koryntian Paweł nazywa dziewicą Kościół w Koryncie. Czytamy tam znamienne słowa: „Zaślubiłem was przecież jednemu mężowi, by was przedstawić Chrystusowi jako czystą dziewicę” (2 Kor 11, 2). Tekst soborowy przedstawia Kościół w bardzo wyidealizowanym obrazie. Praktyka pokazuje bowiem, że Kościół jest raczej Dziewicą „odbudowaną”, którą Chrystus ustawicznie podnosi z upadku¹⁴⁷.

¹⁴² Mt 19, 12. 29; Mk 10, 29; Łk 18, 29; 20, 35. Niektórzy członkowie Kościoła, aby naśladować Jezusa i aby wskazywać na bliskość królestwa Bożego, gdzie nie ma już instytucji małżeństwa, otrzymują wezwanie do wyrzeczenia się małżeństwa i rodziny. Ci, którzy zachowują celibat, są znakiem pełni miłości, która się zrealizuje w królestwie.

¹⁴³ M. Thurian, *Maryja Matka Pana*, s. 49.

¹⁴⁴ Sobór Watykański II, Konstytucja *Lumen gentium*, nr 64.

¹⁴⁵ Iz 23, 12; 47, 1; Jr 46, 11.

¹⁴⁶ Jr 18, 13; 31, 4. 21; Lm 1, 15.

¹⁴⁷ Wśród grzechów Kościoła-Dziewicy, które współcześnie są zgorszeniem dla świata i które uniemożliwiają skuteczną ewangelizację, są grzechy związane z władzą, czystością i pieniędzmi, a więc to, co może być rozpatrywane w zakresie rad ewangelicznych posłuszeństwa, czystości i ubóstwa. Posłuszeństwo związane z władzą Rzymu zostało naruszone na przestrzeni wieków nie bez winy wszystkich stron, w tym również papieża i jego przedstawicieli. Wynikiem tego są istniejące do dzisiaj podziały w chrześcijaństwie. Brak posłuszeństwa sprawił, że dziewiczo nienaruszona wiara została naruszona. Dzisiaj nie chodzi o znaczenie tylko dyscyplinarne owego nieposłuszeństwa, ale o istotne i doniosłe zagadnienia dotyczące wiary i struktury Kościoła. Zob. Sobór Watykański II, Dekret *Unitatis redintegratio*, nr 13. Wysiłki ekumeniczne wydają się dzisiaj być bardzo pożądane, aby przywrócić jedność chrześcijan. Jak na razie dialog teologiczny zdaje się nie mieć końca, a wśród wiernych nie ma świadomości tego naglącego problemu. Rada czystości została wielokrotnie złamana przez niezachowanie celibatu przez wielu księży, a także przez dopuszczenie się przez niektórych przestępstw seksualnych na nieletnich i bezbronnych dorosłych, w tym wielu kobiet konsekrowanych, i co się z tym wiąże – przez postawę biskupów i przełożonych, którzy zachowywali się wbrew nadziei,

W *Credo* wyznajemy wprawdzie, że Kościół jest święty, ale należy pamiętać, że jego świętość pochodzi wyłącznie z Boga. To Jezus jest święty w Kościele. Tylko ze względu na to, że Jezus jest obecny w Kościele i w nim działa, można mówić o tym, że Kościół jest święty. Całe piękno i czystość Kościoła-obłubienicy jest dziełem miłości Chrystusa-Oblubieńca i Jego zbawczej męki¹⁴⁸.

W Księdze Jeremiasza zawarta jest wspaniała obietnica dla narodu: „Znowu cię zbuduję i będziesz odbudowana, Dziewico-Izraelu! Przyozdobisz się znów swymi bębenkami i zaczniesz tańce pełne wesela. Będziesz znów sadzić winnice na wzgórzach Samarii; uprawiający będą sadzić i zbierać. Nadejdzie bowiem dzień, kiedy strażnicy znów zawołają na wzgórzach Efraima: Wstańcie, wstąpmy na Syjon, do Pana, Boga naszego!” (Jr 31, 4–6). Obietnica starotestamentalnego proroka w sposób właściwy odnosi się również do współczesnego Kościoła i zapowiada eschatologiczne czasy mesjańskie.

W typologii Kościoła-Dziewicy można odczytać fragment z Księgi Ezechiela, ukazujący historię Jerozolimy jako oblubienicę wybraną przez Jahwe¹⁴⁹. W tej historii Jerozolima jest porównana do małej dziewczynki, której nie odcięto pępownicy, pozostawiając ją we krwi, odrzuconą¹⁵⁰. Bóg zobaczył, jak szamocze się we krwi, oczyścił ją, namaścił, odział, a kiedy dorosła, przystroił ją szatą królewską i klejnotami¹⁵¹. Odtąd Jerozolima należy wyłącznie do Jahwe – jak małżonka do męża. Ona jednak, oczarowana swoim własnym pięknem, zaczęła

że Chrystus przyjdzie sędzić żywych i umarłych, starając się zachować dyskrecję w tych sprawach. Przy okazji sprawy o Marko Rupnika SJ było widać wyraźnie jak nieprawidłowo również działają watykańskie dykasterie, a więc struktury, które winny być wyjątkowo wrażliwe na nadużycia. Por. Z. Nosowski, *W jaki skandal uklada się mozaika Rupnika?*, <https://wiesz.pl/2022/12/27/marko-rupnik-mozaika/?fbclid=IwAR2g5QKbtkDM-9NX2Qy02UsAmVup7Eo8jl7fiEDuZeq8IGhXbghVwXFtY6U> (27.12.2022). Grzechy przeciwko czystości są szczególnym naruszeniem dziewictwa Kościoła, który został zaślubiony Chrystusowi. Nadużycia seksualne i przemoc psychiczna niejednokrotnie były związane z nieprawidłowościami występującymi w kościelnych placówkach wychowawczych. Grzechy wobec młodych w Kościele szczególnie ranią wspólnotę Chrystusa, gdyż właśnie z najmniejszymi i bezbronnymi Chrystus się utożsamia. Przeciwnie radzie ubóstwa są brak transparentności w sprawach finansowych i upodobanie do życia w luksusie, które doprowadzają do tego, że członkowie Kościoła zaczynają służyć mamonie, a nie Bogu, co sprzeciwia się szczerą miłości wobec Boga i ludzi. Nadużycia banku watykańskiego wydają się bardzo odległe, ale przecież i w Polsce spotykamy się z wieloma nieprawidłowościami w tym względzie. Do tej pory sprawy finansowe w naszych wspólnotach diecezjalnych, parafialnych i innych bywają nietransparentne.

¹⁴⁸ A. E. Klich, *Miłosierdzie Boga odpowiedzią na ludzką zdradę*, s. 32.

¹⁴⁹ Ez 16.

¹⁵⁰ Ez 16, 4–5.

¹⁵¹ Ez 16, 6–14.

się prostytuować, nie pozwalając sobie płacić, lecz sama płacąc swoim kochankom¹⁵². Bóg jednak nie zapomniał o swoim przymierzu, umieścił ją ponad jej starszymi siostrami, aby wspomniała na Niego i zawstydziła się, kiedy zostanie jej przebaczone to, co uczyniła¹⁵³. Nowe przymierze i przyszłe dobra, których Bóg udzieli narodowi, będą Jego łaskawym, darmo danym darem. Będą pochodzić z Jego miłosiernej dobroci, a nie jako nagroda za nawrócenie. Nawrócenie również będzie owocem działania niezasłużonej miłości Boga. To ta właśnie miłość doprowadzi naród do refleksji i pokuty, a w konsekwencji do zawstydzenia. Na skutek szczególnego działania Boga Jerozolima rozpozna Jahwe¹⁵⁴. Miłość Boga wobec współczesnego Kościoła jest tak samo miłosierna. Jedynie nawrócenie i powrót do szczerzej miłości może odwrócić niekorzystny dla Kościoła bieg zdarzeń. Chrystus może odbudować Dziewicę-Kościół, lecz ona musi na to pozwolić, zwracając się z zaufaniem do swego Oblubieńca. Środki ku temu posiada – są to sakramenty Kościoła. Chodzi tutaj zwłaszcza o sakrament pokuty i pojednania, nazywany przez ojców Kościoła „drugim chrztem”.

Dar dziewictwa dla dziewicy konsekrowanej

To, co dla większości ludzi jest tylko czasowe, dla dziewicy konsekrowanej jest czymś stałym, co pozwala jej rozwijać swoją relację z Bogiem na płaszczyźnie wyłącznej oblubieńczości. Doświadczenie bliskości Boga może skłaniać do dziewictwa¹⁵⁵.

Na konsekrację dziewicy można spojrzeć jako na wybranie jej spośród ludu Bożego jako przedstawicielki, która ma być znakiem miłości Kościoła do Oblubieńca¹⁵⁶. Konsekracja dziewic jest sakramentalium, co oznacza,

¹⁵² Ez 16, 15–34.

¹⁵³ Ez 16, 46–63. W kluczu miłosierdzia odczytuje ten fragment papież Franciszek. Zob. Franciszek, *Miłosierdzie to imię Boga. Rozmowa z Andream Toriellim*, Kraków 2015, s. 28–30.

¹⁵⁴ A. E. Klich, *Miłosierdzie Boga odpowiedzią na ludzką zdradę*, s. 27; *Księga Ezechiela. Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, tłumaczenie, wstęp i komentarz J. Homerski, Lublin 1998, s. 68.

¹⁵⁵ M. Thurian, *Maryja Matka Pana*, s. 42.

¹⁵⁶ Nie oznacza to jednak separacji dziewicy od ludu Bożego. Konsekracja jest specyficznym oddelegowaniem kobiety do kultu Bożego, inaczej mówiąc poświęceniem jej na szczególną własność Boga, ale jednocześnie dziewica konsekrowana staje się świadectwem powszechności dzieła Odkupienia dokonanego przez Chrystusa i tej powszechności ma służyć. Por. G. Koch, *Traktat X: Sakramentologia – zbawienie przez sakramenty*, przeł. W. Szymona, Kraków 1999, s. 132 (Podręcznik Teologii Dogmatycznej. Traktat 10, red. W. Beinert); B. Testa, *Sakramenty Kościoła*, przeł. i oprac. L. Balter, Poznań 1998, s. 108.

że biskup, który dokonuje konsekracji, w tym przypadku nie działa *in persona Christi*, jak byłoby w przypadku sakramentu, ale działa *in persona Ecclesiae*, bo konsekracja jest działaniem Kościoła lokalnego¹⁵⁷, z którym dziewica łączy się szczególną więzią¹⁵⁸. Zatem można przypuszczać, że biskup podczas konsekracji jest reprezentantem Kościoła diecezjalnego¹⁵⁹. W homilii w czasie konsekracji jest mowa o tym, że dziewica otrzymuje konsekrację od Matki-Kościoła¹⁶⁰. Konsekracja jest udzielana na podstawie modlitwy Kościoła¹⁶¹, uroczystej modlitwy konsekracyjnej¹⁶². Konsekracja dziewic należy do sakramentaliów ustanawiających, które z zasady są niepowtarzalne, bo polegają

¹⁵⁷ B. Nadolski, *Liturgika*, t. 3: *Sakramenty, sakramentalia, błogosławieństwa*, s. 218. Sakramenty działają *ex opere operato*, tzn. mocą Chrystusa na podstawie sprawowanego znaku sakramentalnego. Sakramentalia natomiast działają *ex opere operantis Ecclesiae*, czyli są skuteczne na mocy modlącego się o daną łaskę Kościoła. Por. M. Kunzler, *Liturgia Kościoła*, przeł. i oprac. L. Balter, Poznań 1999, s. 501. Gdy mowa jest o *opus operantis Ecclesiae* w odniesieniu do sakramentaliów, to oznacza, że dotyczy to liturgicznego działania Kościoła, które posiada specjalną skuteczność. Por. B. Nadolski, *Liturgika*, t. 3: *Sakramenty, sakramentalia, błogosławieństwa*, s. 218–219.

¹⁵⁸ Jan Paweł II, Adhortacja apostołska o życiu konsekrowanym i jego misji w Kościele i świecie *Vita consecrata*, 25.03.1996, nr 7.

¹⁵⁹ A nie reprezentantem Chrystusa, któremu dziewica zostaje poślubiona, jak uważa ks. Krzysztof Konecki, powołując się na naukę św. Tomasza z Akwinu, który w tej kwestii akurat się nie wypowiada. Zob. K. Konecki, *Konsekracja dziewic w odnowie liturgicznej Soboru Watykańskiego II*, s. 136. W niniejszym artykule przyjęto soborową naukę o sakramentaliach (Sobór Watykański II, Konstytucja *Sacrosanctum concilium*, nr 60), nie czyniąc wyjątku dla konsekracji dziewic w rozumieniu, czym jest sakramentalium.

¹⁶⁰ *Obrzędy konsekracji dziewic*, nr 16. Dziewica nie składa ślubu czystości bezpośrednio Bogu, lecz na ręce biskupa, aby ten jako ojciec i pasterz swojej owczarni przedstawił ją Chrystusowi. Gest włożenia złożonych rąk w dłonie biskupa tłumaczony jest jako wyrażenie eklezjalności ofiary. Por. K. Konecki, *Konsekracja dziewic w odnowie liturgicznej Soboru Watykańskiego II*, s. 198. W czasie liturgii kobieta odnawia przyrzeczenie życia w dziewictwie, zwracając się do biskupa: „Ojczę”. Zob. *Obrzędy konsekracji dziewic*, nr 22. Biskup, określony terminem „ojczę”, przyjmuje postanowienie życia w dziewictwie. Konsekracja jest działaniem Kościoła, któremu przewodniczy biskup, ojciec diecezji. Im sakramentalium ważniejsze, tym wyższa ranga szafarza. Por. *Sakramentalia*, w: *Leksykon liturgii*, oprac. B. Nadolski, Poznań, s. 1430. To, że konsekracji dziewic udziela biskup, świadczy o tym, że Kościół bardzo ceni ten obrzęd.

¹⁶¹ Nie chodzi tu o modlitwę poszczególnego wiernego, lecz o modlitwę Kościoła jako takiego. Łaska udzielana w sakramentaliach jest niezależna od pobożności szafarza, chociaż jego osobiste współdziałanie ma większy zakres niż w sakramentach. Por. B. Nadolski, *Liturgika*, t. 3: *Sakramenty, sakramentalia, błogosławieństwa*, s. 218.

¹⁶² *Obrzędy konsekracji dziewic*, nr 24; K. Konecki, *Konsekracja dziewic w odnowie liturgicznej Soboru Watykańskiego II*, s. 202.

na upoważnieniu osoby do specjalnego celu i przynoszą łaskę wspomagającą¹⁶³. Sakramentalia są związane z sakramentami. Konsekracja dziewic związana jest przede wszystkim z sakramentem chrztu. Dokonuje się ona na bazie chrztu świętego, o czym była mowa wcześniej, oraz na bazie sakramentu bierzmowania, ale jednocześnie jest nowym namaszczeniem duchowym. Jest to ważne ze względu na rozumienie dziewictwa.

W dziewictwie konsekrowanym bowiem nie tyle chodzi o dziewictwo naturalne i fizyczne, ile o dziewictwo duchowe¹⁶⁴. Do konsekracji dziewic mogą być dopuszczone kobiety, które nigdy nie zawarły małżeństwa i nie żyły publicznie, czyli jawnie, w stanie przeciwnym czystości¹⁶⁵. Z tego można wysnuć wniosek, że dziewictwo rozumiane jest tutaj w znaczeniu szerszym niż wynikałoby to z prostego słownikowego ujęcia¹⁶⁶, a więc dziewicą konsekrowaną

¹⁶³ *Sakramentalia*, w: *Leksykon liturgii*, s. 1430. Konsekracja dziewic wymieniona jest wśród takich sakramentaliów odnoszących się do osób, jak: wprowadzenie w posługę lektora, akolity, nadzwyczajnego szafarza Eucharystii, obrzędy profesji zakonnej, błogosławieństwo opata, ksieni. Wydaje się, że wśród tych sakramentaliów ustanawiających powinno być jeszcze umieszczone błogosławieństwo wdów i wdowców.

¹⁶⁴ Dziewictwo fizyczne nie jest konieczne. Jest znakiem dla świata współczesnego, w którym dziewictwo bywa traktowane jako coś wstydliwego i niepasującego do obecnych czasów. Młode kobiety nie chcą być dziewicami. Niekiedy decydują się na współżycie z przypadkowym mężczyzną bez głębszego namysłu, by już „ten pierwszy raz” mieć za sobą. Termin „dziewica konsekrowana” budzi zażenowanie lub niechęć ze względu na swoje bezpośrednie odniesienie do sfery seksualnej. Niektórzy zarzucają Kościołowi, że jest zbyt skoncentrowany na tej sferze życia ludzkiego. Jednocześnie dobrze wiadomo, jak właśnie w tej sferze ludzie Kościoła często upadają. Stan dziewic jest jednak starożytnym stanem w Kościele i nie widać powodów do tego, by w tej kwestii dokonywać jakichkolwiek zmian. Być może pewnym rozwiązaniem byłoby upowszechnienie łacińskich odpowiedników polskich terminów i częstsze stosowanie określeń *ordo virginum* oraz *virgo consecrata* lub kobieta w *ordo virginum*. Obcojęzyczne słowa mniej kojarzą się z seksem i pozwalają na dostrzeżenie bogactwa rzeczywistości kryjącej się w tym określeniu, a jest nim przede wszystkim relacja oblubieńcza kobiety z Chrystusem.

¹⁶⁵ *Wprowadzenie ogólne*, w: *Obrzędy konsekracji dziewic*, nr 5; Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Ecclesiae Sponsae Imago*, nr 88.

¹⁶⁶ Według *Słownika języka polskiego* PWN dziewica oznacza kobietę do chwili pierwszego stosunku płciowego. Zob. *Dziewica*, w: *Słownik języka polskiego*, <https://sjp.pwn.pl/szukaj/dziewica.html> (2022.11.03). Według *Encyklopedii katolickiej* dziewicą nazywa się osobę żyjącą w stanie dziewictwa, a dziewictwo rozumiane jest jako postawa lub stan wstrzemięźliwości od seksualnej aktywności człowieka, podjęta z motywów religijnych; jako rada ewangeliczna stanowi wyraz moralnej doskonałości i związana jest z kardynalną cnotą umiarkowania oraz z cnotą religijności; różni się jednak od czystości, która obowiązuje każdego człowieka. Zob. *Dziewictwo*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 4, k. 609.

może zostać kobieta, która wcześniej miała stosunek seksualny z mężczyzną. Pojęcie dziewictwa nie powinno być rozpatrywane z biologicznego punktu widzenia, gdyż nie jest ono terminem medycznym¹⁶⁷. Dziewica konsekrowana może nie być dziewicą fizyczną. W konsekracji dziewic Duch Święty udziela nowego namaszczenia duchowego i wynosi kobietę do godności oblubienicy Chrystusa i łączy nierozzerwalnym węzłem z Synem Bożym¹⁶⁸. Chrystus zaś, Boski Oblubieniec, swoją oblubienicę uświęca¹⁶⁹. Nawet wcześniejsza utrata dziewictwa naturalnego, czy to zawiniona w wyniku grzechu, czy niezawiniona w wyniku gwałtu, w obrzędzie konsekracji może zostać odbudowana przez Chrystusa w sensie duchowym, a przy zmartwychwstaniu umarłych również w sensie fizycznym, gdy nasze ciało zostanie przemienione.

Podkreślanie dziewictwa fizycznego w odniesieniu do dziewic konsekrowanych nie wydaje się wskazane, bo koncentruje zbyt wielką uwagę na wymiarze cielesnym. Na sprawę dziewictwa można spojrzeć podobnie jak na sprawę obrzezania. Święty Paweł podkreśla to, że prawdziwym obrzezaniem nie jest obrzezanie cielesne, lecz obrzezanie serca¹⁷⁰. Podobnie też prawdziwym dziewictwem nie jest dziewictwo fizyczne, lecz dziewictwo serca, ponieważ dziewictwo jest przede wszystkim przymiotem serca, jest rzeczywistością duchową, której mogą doświadczać również mężczyźni. Nie tylko Chrystus prowadził życie dziewicze. Również w Apokalipsie św. Jana znajdujemy aluzję do dziewictwa jako znaku wyjątkowej łączności z Bogiem. Chodzi o sto czterdzieści cztery tysiące tych, którzy reprezentują niezliczony tłum wybranych: „To ci, którzy z kobietami się nie splamili: bo są dziewicami; ci, którzy Barankowi towarzyszą, dokądkolwiek idzie; ci, spośród ludzi zostali wykupieni na pierwociny dla

¹⁶⁷ U kobiet zewnętrznym znakiem niepodjęcia życia seksualnego jest błona dziewicza. Jednakże tylko konkretna kobieta wie, czy jest dziewicą czy nie, bowiem błonę dziewiczą można przerwać niekoniecznie w wyniku stosunku seksualnego. Może to być gimnastyka, jazda na rowerze, jazda konna, badanie ginekologiczne czy używanie tamponów. Z drugiej strony było wiele przypadków kobiet, które były aktywne seksualnie od lat, a miały błonę dziewiczą. Nie zawsze jest ona przzerwana w czasie pierwszego stosunku seksualnego. Bywa też i tak, że błona dziewicza nie jest przzerwana mimo prowadzenia życia seksualnego, a następuje to dopiero przy porodzie. W zależności od kształtu błony dziewiczej (np. przy błonie o pierścieniowatym kształcie) czasem trudno jest lekarzom określić, czy została ona przzerwana. Wobec tego, na podstawie błony dziewiczej nie zawsze można odpowiedzieć na pytanie, czy kobieta jest dziewicą. Por. A. Jurewicz, *Błona dziewicza – wygląd, funkcje. Przerwanie błony dziewiczej*, <https://www.medonet.pl/zdrowie,blona-dziewicza---charakterystyka--gdzie-jest-i-jak-wyglada,artykul,1725268.html> (27.10.2022).

¹⁶⁸ *Obrzędy konsekracji dziewic*, s. 19.

¹⁶⁹ Ef 5, 25–32.

¹⁷⁰ Rz 2, 25–29; Flp 3, 3.

Boga i dla Baranka” (Ap 14, 4–5). Dziewictwo rozumiane w sensie szerszym oznacza zażyłość odkupionych z Chrystusem: należą do Niego całkowicie i są z Nim związani na życie wieczne¹⁷¹.

Dziewictwo wybrane w dziewictwie konsekrowanym jest całkowitym oraz wyłącznym oddaniem się Bogu w miłości oblubieńczej. Dziewica konsekrowana chce należeć wyłącznie do Chrystusa i kochać Go miłością niepodzielną. Zadeklarowane dziewictwo oznacza nie tylko rezygnację z życia małżeńskiego, ale charyzmatyczny wybór Jezusa jako jedyne Oblubieńca¹⁷². Bywa to kwestionowane przez współczesny świat i w mediach laickich zdarzają się wypowiedzi niektórych psychologów podważających takie wybory. Przypomina to czasy pierwszych wieków Kościoła, gdy dziewice chrześcijańskie odmawiały zamążpójścia ze względu na Chrystusa, co było niezrozumiałe dla otoczenia i często kończyło się męczeństwem. We współczesnym świecie niezrozumienie dziewictwa konsekrowanego jest podobne jak w starożytności, choć nie jest związane z koniecznością oddawania swojego życia.

Dekret *Perfectae caritatis* Soboru Watykańskiego II zwraca uwagę na to, że czystość podjęta dla królestwa niebieskiego należy cenić jako niezwykły dar łaski¹⁷³. Dziewictwo konsekrowane nie może zatem być rozpatrywane jako zasługa kobiety, która została przez nią wypracowana. Ten dar łaski jest dany po to, by bardziej miłować Boga i wszystkich ludzi. Ślub czystości jest osobliwym znakiem dóbr niebieskich i odpowiednim środkiem do tego, by poświęcić się służbie Bożej i dziełom miłosierdzia¹⁷⁴. Błędem byłoby jednak uznawanie dziewictwa konsekrowanego jako lepszego powołania życiowego niż powołanie do życia małżeńskiego. Nie ma bowiem lepszych i gorszych powołań, są tylko powołania osobiste, które każdy musi odkryć. Również małżonkowie mogą poświęcić się apostołstwu i dziełom miłosierdzia, będąc światłem dla innych. Dziewictwo, które dla większości jest tylko etapem w życiu, dla dziewicy konsekrowanej staje się głównym motywem jej życia. Dziewica konsekrowana przynależy tylko do Chrystusa, a Kościół diecezjalny jest dla niej środowiskiem wzrostu, działania i pogłębiania relacji z Bogiem. Jest to dar trudny i wymagający, a jednocześnie cenny i uświęcający człowieka.

¹⁷¹ M. Thurian. *Maryja Matka Pana*, s. 43.

¹⁷² J. Ziemiński, *Nupcjalny charakter sakramentu małżeństwa i konsekracji dziewic. Studium analityczno-porównawcze*, Toruń 2022, s. 115.

¹⁷³ Sobór Watykański II, Dekret *Perfectae caritatis*, nr 12.

¹⁷⁴ Sobór Watykański II, Dekret *Perfectae caritatis*, nr 12.

Dziewice konsekrowane są osobami żyjącymi w świecie, które złożyły publiczny ślub czystości. Przez ten publiczny charakter ślubu nie są już osobami anonimowymi, lecz w sposób oficjalny w Kościele reprezentują stan dziewic. Ich dziewictwo staje się znakiem dla wszystkich i ma wymiar eschatologiczny. Ten wymiar eschatologiczny jest bardzo istotny¹⁷⁵. Kościół publicznie wyłącza dziewicę spośród wiernych, konsekruje ją, aby była znakiem jego miłości wobec Chrystusa. To, w jaki sposób żyją dziewice konsekrowane, jest zapowiedzią i antycypacją tego, jak będą żyć wszyscy zbawieni przy zmartwychwstaniu, kiedy nie będą się ani żenić, ani za mąż wychodzić¹⁷⁶. Dziewica konsekrowana jest wyraźnym znakiem tego, że w Bogu można znaleźć spełnienie swojego pragnienia miłości, i daje przykład, że życie wieczne jest rzeczywistością, która rozpoczyna się już na tej ziemi¹⁷⁷. Dziewictwo duchowe jest powołaniem każdego chrześcijanina, choć nie wszyscy są powołani przez całe życie do dziewictwa fizycznego. I z drugiej strony – nie wystarczy być dziewicą w ciele, by osiągnąć pełnię dziewictwa, tj. przynależność serca do Boga¹⁷⁸.

Zadania oblubienicy

Dziewica konsekrowana, która jest przeznaczona na służbę Kościołowi, ma stać się znakiem nowej rzeczywistości. Przez dochowanie dziewictwa wyraża intymny związek z Bogiem i duchowe ubóstwo, które prowadzi ją do życia kontemplacyjnego i zarazem do daru z siebie w miłości do wszystkich. Samotna, z czysto ludzkiego punktu widzenia, jest dyspozycyjna w służbie Bogu i ludziom. Przez swój stan ukazuje przyjście królestwa, w którym małżeństwo i miłość ludzka zostaną wchłonięte przez miłość do Chrystusa w eschatycznych godach Baranka: Bóg będzie wszystkim we wszystkich, a więzy uczuć ludzkich

¹⁷⁵ Różnica między prywatnym ślubem czystości a konsekracją dziewic dotyczy przede wszystkim tego, że konsekracja dokonuje się przez liturgiczny obrzęd z modlitwą konsekracyjną, ma publiczny charakter i jest traktowana jako oficjalny znak. Konsekracja dziewic jest zatem oficjalnym działaniem Kościoła, podczas gdy osobisty ślub czystości ma charakter tylko prywatny, nawet wtedy, gdy dokonywany jest w obecności spowiednika czy kierownika duchowego jako reprezentanta Kościoła. Konsekracja dziewicy dokonuje się podczas liturgicznego obrzędu (co łączy się otrzymaniem łaski wspomagającej), któremu towarzyszy modlitwa całego Kościoła pod przewodnictwem biskupa wypowiadającego modlitwę konsekracyjną. Tych elementów w prywatnym ślubie czystości nie ma.

¹⁷⁶ Mt 22, 29–30.

¹⁷⁷ J. Ridick, *Skarby w naczyniach glinianych. Refleksje psychologiczno-teologiczne na temat ślubów zakonnych*, Kielce 1995, s. 62.

¹⁷⁸ T. Paszkowska, *Dziewictwo*, s. 236.

przejdą w miłość powszechną, wieczystą¹⁷⁹. Aby tak mogło się stać, dziewica konsekrowana winna przede wszystkim dochować dziewictwa, korzystając ze źródeł miłosierdzia, w których jej Oblubieniec chce ją obmywać, by mogła radośnie praktykować ubóstwo. W niniejszym paragrafie uwaga zostanie skoncentrowana na sprawie dochowania dziewictwa oraz odnawianiu przymierza z Bogiem, które dokonuje się każdego roku. Wiąże się ono z miłosierdziem, którego dziewica może doświadczyć, wchodząc w tajemnicę chrztu świętego i korzystając z sakramentu pokuty i pojednania. O radosnym praktykowaniu ubóstwa być może będzie jeszcze okazja napisać. Zagadnienie to jest ściśle związane z dziewictwem. Jeżeli dziewica konsekrowana całkowicie zawierzy się swemu Oblubieńcowi, jeżeli relacja z Nim będzie dla niej najważniejsza, jeżeli kochać Go będzie niepodzielnym sercem, to doświadczy prawdy, że Bóg sam wystarczy, że człowiekowi, który poświęci się szukaniu królestwa Bożego, wszystko będzie dodane¹⁸⁰.

Dochowanie dziewictwa

Pierwszym zadaniem dziewicy konsekrowanej wynikającej z jej konsekracji jest dochowanie dziewictwa i wierność Jezusowi Chrystusowi jako wyłącznemu Oblubieńcowi. Ciągłe umacnianie powołania i dokonanego wyboru¹⁸¹ jest konieczne, aby dziewica konsekrowana dochowała dziewictwa. Dochowanie go nie jest nigdy czymś statycznym, lecz polega na stałym rozwijaniu swojej relacji z Chrystusem na płaszczyźnie wyłącznej oblubieńczości. Pomaga temu wierność modlitwie, dbałość o głębokie relacje z ludźmi, którzy mogą wspierać dziewicze powołanie, troska o formację stałą i codzienne badanie swego serca¹⁸².

Zdarzają się wprawdzie odejścia z *ordo virginum*, przewidziane są również wydalenia ze stanu. Takie sytuacje muszą wywoływać pytania o jakość formacji początkowej i stałej, o weryfikację kandydatek do konsekracji oraz o ewentualne błędy popełnione przez kandydatkę przy rozeznawaniu swego powołania oraz w trakcie formacji stałej. Przez konsekrację dziewic Kościoł swoim

¹⁷⁹ M. Thurian, *Maryja Matka Pana*, s. 51.

¹⁸⁰ Mt 6, 33.

¹⁸¹ 2 P 1, 10.

¹⁸² Papież Franciszek podczas jednej z audiencji ogólnych poświęconych rozeznawaniu, 19 października 2022 roku, zasugerował, żeby pod koniec dnia zadawać sobie następujące pytania: co wydarzyło się dzisiaj w moim sercu? Co przyniosło mi radość? Co sprawiło mi smutek? Od tych pytań dziewica konsekrowana może zaczynać swój rachunek sumienia. Zob. *Papież Franciszek: pod koniec dnia zadajmy sobie jedno pytanie*, <https://deon.pl/kosciol/papiez-franciszek-pod-koniec-dnia-zadajmy-sobie-jedno-pytanie,2302826> (22.12.2022).

autorytetem potwierdza decyzję kobiety do złożenia publicznego ślubu czystości na całe życie i uroczyście zaślubia ją Chrystusowi. W homilii podczas obrzędu konsekracji mowa jest o nierozzerwalnym węźle, jaki zawiązuje się między dziewicą a Boskim Oblubieńcem¹⁸³. Konsekracja jest trwała – można przyjąć, że nie ustaje wraz z odejściem ze stanu dziewic. W instrukcji *Ecclesiae sponsae imago* mowa jest o tym, że biskup może udzielić zwolnienia ze zobowiązań wynikających z konsekracji lub nawet wydalic z tego stanu¹⁸⁴. Przez odejście ze stanu dziewic kobieta daje do zrozumienia, że relacja z Jezusem jako wyłącznym Oblubieńcem jej nie wystarcza, a zaślubiny z Nim były życiową pomyłką. Kładzie się to pewnym cieniem na dalszej relacji kobiety z Bogiem i jest w pewnym stopniu dramatem także dla lokalnego Kościoła, porównywalnym z odejściem prezbitera z kapłaństwa. Do obu sytuacji dochodzi niestety coraz częściej. Zwykło się nawet mówić o widocznej trudności współczesnych młodych ludzi do podejmowania zobowiązań na całe życie. Niekiedy po kilku latach kapłaństwa czy po kilku latach po konsekracji mężczyźni i kobiety decydują się na radykalną zmianę swojego życia, prosząc o dyspensę od celibatu czy indult odejścia, co świadczy, że nie chcą zrywać więzi z Bogiem i Kościołem. Czy konsekrację można cofnąć? Czy Jezus może dać swojej oblubienicy „list rozwodowy”? Konsekracji wprawdzie nie można cofnąć, ale można stracić łaskę, która jest z nią związana, można stracić duchowe namaszczenie do bycia znakiem miłości Kościoła do Chrystusa. List rozwodowy, znany w judaizmie, pozwalał kobiecie na poślubienie innego mężczyzny, a po jego oficjalnym wręczeniu nie można było się powtórnie połączyć¹⁸⁵. Co to oznacza dla stanu dziewic? Tylko tyle, że dziewica, która odejdzie z *ordo virginum*, nie będzie mogła być powtórnie przyjęta do tego grona. Prezbiter, który otrzyma dyspensę od celibatu i zawrze związek małżeński, po śmierci żony może być przywrócony do posługi kapłańskiej, gdyż święcenia zachowują swoją aktualność do końca życia.

W mediach społecznościowych w komentarzach pod postami na temat konsekracji dziewic różni ludzie pytają z sarkazmem, czy ktoś pyta Chrystusa, czy On chce być poślubiony przez te kobiety, które przystępują do konsekracji. Jest to pytanie, które daje wiele do myślenia. Dar konsekracji udzielany jest kobiecie

¹⁸³ *Obrzędy konsekracji dziewic*, nr 16.

¹⁸⁴ Jeżeli konsekwrowana w sposób jawny wyrzekła się wiary katolickiej, zawarła związek małżeński, choćby tylko cywilny, lub popełniła bardzo poważne przestępstwo, wówczas przewidziane jest wydalenie z *ordo virginum*. Zob. Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekwrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Ecclesiae Sponsae Imago*, nr 70–72.

¹⁸⁵ M. Rosik, *Judaizm u początków ery chrześcijańskiej*, s. 170.

na jej prośbę. Kościół ufa jej rozeznaniu powołania i potwierdza to rozeznanie. Jednakże zarówno Kościół, jak i kobieta mogą się pomylić, zarówno Kościół (ze względu na swój ludzki czynnik), jak i kobieta nie są bez grzechu, co utrudnia właściwe rozeznanie. Może się również zdarzyć, że rozeznanie powołania było poprawne, ale później doszło do zaniedbania łaski. Przyczyną odejścia z *ordo virginum* może być również przepracowanie swojej przeszłości w trakcie terapii, podczas której w wyniku nowego spojrzenia na swoje życie dojdzie się do wniosku, że decyzja o konsekracji była błędem. W pierwszym przypadku należy ufać w miłosierdzie Boga, pamiętając, że nakazał On prorokowi Ozeaszowi poślubić nierządnicę, która go zdradzała¹⁸⁶. Ten obraz przywołuje wierność Boga, który kocha nieskończoną i nieodwoływalną miłością. W drugim przypadku również należy zdać się na Boga. Jezus szanuje wolność każdego człowieka i jako Bóg-Stworzyciel – ukazany przez proroka Jeremiasza w roli garncarza – może przeznaczyć swoją dotychczasową oblubienicę do innego dzieła¹⁸⁷. Należy jednak podkreślić, że odejście z *ordo virginum* w każdym przypadku jest sytuacją nieprawidłową, toteż trzeba z największą starannością i po dogłębnym rozeznaniu podejmować decyzję o wyborze tego stanu, tak by nie dopuścić do zaistnienia okoliczności występowania żeń.

Odnawianie przymierza

Odnawianie przymierza z Bogiem w roku liturgicznym dokonuje się w najważniejszym liturgicznym okresie, czyli w czasie Świąt Wielkanocnych. Dla dziewicy konsekrowanej jest to również sposobność do wyznania miłości. W języku polskim można wyznać trzy rzeczy: wiarę, grzechy i miłość. Właśnie miłość wyznaje oblubienica swojemu Boskiemu Oblubieńcowi, gdy uczestniczy w misterium paschalnym i gdy przystępuje do sakramentu pokuty i pojednania, by odnowić w sobie obmycie wodą chrztu, wyznając grzechy i jednocześnie wiarę. Święty Jan przypomina, że jeśli mówimy, że nie mamy grzechu, to samych siebie oszukujemy i nie ma w nas prawdy, a gdy wyznajemy swoje grzechy, Bóg jako wierny i sprawiedliwy Oblubieniec odpuści je nam i oczyści nas z wszelkiej nieprawości¹⁸⁸.

Przez misterium paschalne w szerszym sensie można rozumieć czas Wielkiego Postu, Triduum Paschalne, oktawę Wielkanocy i okres wielkanocny. Zgodnie ze starożytną tradycją okres Wielkiego Postu jest czasem ściślejszej

¹⁸⁶ Oz 1–3.

¹⁸⁷ Jr 18, 1–11.

¹⁸⁸ 1 J 1, 8–9.

formacji dla katechumenów (etap oczyszczenia i oświecenia, skrutynia) prowadzącym do przyjęcia sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego w Wigilię Paschalną. Okres pięćdziesięciu dni radości paschalnej umożliwia pogłębienie formacji neofitów. Sobór Watykański II zwrócił uwagę, że zarówno w liturgii, jak i katechezie należy w Wielkim Poście przypomnieć chrzest lub przygotować do niego¹⁸⁹. Ma to się odbywać przez pokutę, gorliwe słuchanie słowa Bożego i modlitwę¹⁹⁰. Ten okres może być dobrą okazją dla wszystkich ochrzczonych, w tym dziewic konsekrowanych, do odnowienia sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego, szczególnie pierwszego sakramentu, jakim jest chrzest święty.

Dlatego też w formacji chrześcijańskiej należy również uwzględnić elementy chrzcielne Wielkiego Postu, przygotować wiernych do Triduum Paschalnego oraz pogłębić formację związaną z sakramentami inicjacji chrześcijańskiej w czasie okresu wielkanocnego. Zagadnienia te powinny być również uwzględnione w formacji dziewic konsekrowanych. Wielki Post, Triduum Paschalne i okres wielkanocny są dobrym czasem na odnowienie przez dziewice swojej konsekracji. W tym kierunku idą również wskazania Kościoła, gdyż zaleca się, aby konsekracja dziewic odbywała się w oktawie Wielkanocy¹⁹¹, a więc w czasie uprzywilejowanym.

Czas wielkopostny mający podwójny charakter (chrzcielny i pokutny) przygotowuje katechumenów i wiernych do obchodzenia paschalnego misterium¹⁹². Całe chrześcijańskie wtajemniczenie ma charakter paschalny, jest bowiem pierwszym sakramentalnym uczestnictwem w śmierci i zmartwychwstaniu Chrystusa¹⁹³. Niedziele Wielkiego Postu mają pierwszeństwo przed wszystkimi świętami Pańskimi i przed wszystkimi uroczystościami. Dni powszednie Wielkiego Postu mają pierwszeństwo przed wspomnieniami obowiązkowymi¹⁹⁴.

¹⁸⁹ Sobór Watykański II, Konstytucja *Sacrosanctum concilium*, nr 109.

¹⁹⁰ Sobór Watykański II, Konstytucja *Sacrosanctum concilium*, nr 109.

¹⁹¹ *Obrzędy konsekracji dziewic*, rozdział I, nr 1.

¹⁹² Sobór Watykański II, Konstytucja *Sacrosanctum concilium*, nr 109; Kongregacja Kultu Bożego, *List okólny o przygotowaniu i obchodzeniu świąt paschalnych*, 16.01.1988, nr 6, w: <http://www.kkbids.episkopat.pl/index.php?id=99> (16.11.2015); S. Dyk, *Wielkopostne itinerarium chrzcielne w przepowiadaniu homilijnym*, „Roczniki Liturgiczno-Homiletyczne” 4 (2013), s. 194.

¹⁹³ Kongregacja Kultu Bożego, *List okólny o przygotowaniu i obchodzeniu świąt paschalnych*, nr 7.

¹⁹⁴ Kongregacja Kultu Bożego, *List okólny o przygotowaniu i obchodzeniu świąt paschalnych*, nr 11.

Choć nauczanie o misterium paschalnym i o sakramentach winno być przekazywane w niedzielnych homiliach, na podstawie starannego wyjaśnienia tekstów lekcjonarza, zwłaszcza urywków Ewangelii, które zawierają prawdę o różnych aspektach chrztu świętego i innych sakramentów oraz o Bożym miłosierdziu¹⁹⁵, to w praktyce dziewica konsekrowana często jest zmuszona do samodzielnej refleksji nad czytaniem mszalnymi. Warto zatem, aby w trakcie swojej formacji stała się do tego przygotowana. W cyklu liturgicznym A niedzielne czytania lekcjonarza zostały dobrane szczególnie na chrześcijańską inicjację, by podkreślić sakramentalno-chrzcielny charakter Wielkiego Postu¹⁹⁶. Niezwykle ważne w tej formacji jest zwrócenie uwagi zarówno na czytania mszalne z niedziel Wielkiego Postu¹⁹⁷, jak i z dni powszednich¹⁹⁸, bowiem dziewice zazwyczaj chodzą na mszę świętą

¹⁹⁵ Kongregacja Kultu Bożego, *List okólny o przygotowaniu i obchodzeniu świąt paschalnych*, nr 12.

¹⁹⁶ S. Dyk, *Wielkopostne itinerarium chrzcielne w przepowiadaniu homilijnym*, s. 194.

¹⁹⁷ Czytania z ewangelii są rozłożone w sposób następujący: w niedzielę pierwszą i drugą zachowano opowiadania o kuszeniu i o przemienieniu Chrystusa, z tym że odczytuje się je według trzech synoptyków. Dwie pierwsze niedziele w perspektywicznym skrócie przedstawiają całą historię zbawienia. W następne trzy niedziele przywrócono w roku A ewangelie o Samarytance, o niewidomym od urodzenia i o Łazarzu. Kerygmat tych niedziel odwołuje się do poszczególnych etapów przygotowania katechumenów. Perykopy ewangeliczne z trzeciej, czwartej i piątej niedzieli, zaczerpnięte z Ewangelii według św. Jana (J 4, 5–42; 9, 1–41; 11, 1–45), pokazują kandydatom do chrztu, że gdy ktoś spotyka Chrystusa, to dokonuje się w nim przemiana: przechodzi z grzechu do łaski (trzecia niedziela), z ciemności do światła (czwarta niedziela), ze śmierci do życia (piąta niedziela). Ewangelie z roku A, ponieważ są ważne ze względu na chrześcijańską inicjację, mogą być czytane również w latach B i C, zwłaszcza tam, gdzie są katechumeni. Jednakże w roku B i C podaje się również inne teksty, a mianowicie: w roku B czytamy teksty św. Jana o przyszłym uwielbieniu Chrystusa przez krzyż i zmartwychwstanie, w roku C teksty św. Łukasza o nawróceniu. W Niedzielę Palmową Męki Pańskiej na procesję zostały dobrane teksty z trzech ewangelii synoptycznych, odnoszące się do uroczystego wjazdu Pana do Jerozolimy; w trakcie mszy świętej zaś czyta się opowiadanie o męce Pańskiej. Czytania ze Starego Testamentu odnoszą się do dziejów zbawienia, które są jednym z właściwych przedmiotów katechezy wielkopostnej. Na poszczególne lata wyznaczono cykle tekstów przedstawiających zasadnicze etapy tych dziejów od początku aż do obietnicy nowego przymierza. Czytania z Apostoła są dobrane w ten sposób, aby harmonizowały z czytaniem z ewangelii i Starego Testamentu oraz, o ile to możliwe, by uwydatniał się między nimi wewnętrzny związek. Zob. *Wprowadzenie teologiczno-pastoralne do Lekcjonarza mszalnego z 1981 r.*, nr 97, <http://www.kkbids.episkopat.pl/index.php?id=202>, (17.11.2015); Kongregacja Kultu Bożego, *List okólny o przygotowaniu i obchodzeniu świąt paschalnych*, nr 24; S. Dyk, *Wielkopostne itinerarium chrzcielne w przepowiadaniu homilijnym*, s. 207.

¹⁹⁸ Czytania z ewangelii i Starego Testamentu są wzajemnie powiązane i omawiają różne tematy katechezy wielkopostnej, dostosowane do duchowego sensu tego okresu. Począwszy

codziennie. Szczególnym czasem w tym okresie jest Triduum Paschalne, które tworzy jedną trzydniową celebrację, składającą się z trzech wyraźnie zdefiniowanych etapów Paschy Jezusa¹⁹⁹. Na pierwszy dzień składa się celebracja misterium Chrystusa ukrzyżowanego²⁰⁰. Na drugi dzień składa się celebracja misterium Chrystusa pogrzebanego²⁰¹. Na trzeci dzień składa się celebracja Chrystusa zmartwychwstałego²⁰². Świadome przeżywanie tych zbawczych wydarzeń jest dla dziewicy konsekrowanej najwłaściwszym odnowieniem chrztu i konsekracji.

Inaugurację Triduum Paschalnego stanowi msza wieczery Pańskiej. W żydowskiej tradycji rachuba godzin dnia rozpoczyna się od wieczora. Liturgia chrześcijańska odwołuje się do tej zasady przy uroczystościach. Msza wieczery Pańskiej jest pierwszą wieczorną celebracją przynależącą już do Wielkiego Piątku²⁰³. We mszy wieczery Pańskiej w Wielki Czwartek wspomnienie uczyty, która poprzedziła wyjście z Egiptu, stanowi szczególne tło dla przykładu, jaki daje Chrystus, umywając uczniom nogi, a także dla słów św. Pawła o ustanowieniu Paschy chrześcijańskiej w Eucharystii²⁰⁴. Dlatego też pierwsze czytanie podczas tej mszy św. zaczerpnięte jest z Księgi Wyjścia i opowiada o uczcie paschalnej, drugie czytanie pochodzi z Pierwszego Listu św. Pawła do Koryntian i zawiera słowa ustanowienia Eucharystii, a Ewangelia dotyczy opisu

od poniedziałku czwartego tygodnia następuje czytanie półciągle św. Jana, podające z Ewangelii te teksty, które lepiej odpowiadają cechom charakterystycznym Wielkiego Postu. Ponieważ czytania o Samarytance, o niewidomym od urodzenia i o Łazarzu czyta się w niedziele, lecz tylko w roku A (a w pozostałych latach jest to pozostawione do wyboru), przewidziano, że te perykopy czytane są także w dni powszednie. Dlatego na początku trzeciego, czwartego i piątego tygodnia umieszczono msze do wyboru z tymi tekstami. Te czytania mogą być użyte w jakikolwiek dzień tygodnia zamiast czytań bieżących. W Wielkim Tygodniu sprawuje Kościół zbawcze misteria dokonane przez Chrystusa w ostatnich dniach Jego życia, poczynając od Jego mesjańskiego wjazdu do Jerozolimy. W pierwszych dniach Wielkiego Tygodnia czytania mówią o tajemnicy Męki Pańskiej. Czytania mszy krzyżma przybliżają mesjańską funkcję Chrystusa i jej przedłużenie w Kościele przez sakramenty. Zob. *Wprowadzenie teologiczno-pastoralne do Lekcjonarza mszalnego z 1981 r.*, nr 98; Kongregacja Kultu Bożego, *List okólny o przygotowaniu i obchodzeniu świąt paschalnych*, nr 27.

¹⁹⁹ P. Kulbacki, *Liturgia Triduum Paschalnego – Chrystusa ukrzyżowanego, pogrzebanego i wskrzeszonego*, „Roczniki Liturgiczno-Homiletyczne” 3 (2012), s. 40.

²⁰⁰ P. Kulbacki, *Liturgia Triduum Paschalnego*, s. 40–41.

²⁰¹ P. Kulbacki, *Liturgia Triduum Paschalnego*, s. 41–42.

²⁰² P. Kulbacki, *Liturgia Triduum Paschalnego*, s. 42–43.

²⁰³ P. Kulbacki, *Liturgia Triduum Paschalnego*, s. 40; J. Kudasiewicz, *Panorama czytań biblijnych*, w: S. Czerwik, J. Kudasiewicz, H. Witczyk, *Święte Triduum Paschalne*, Kielce 2001, s. 21.

²⁰⁴ *Wprowadzenie teologiczno-pastoralne do Lekcjonarza mszalnego z 1981 r.*, nr 99.

umycia nóg apostołom przytoczonego przez św. Jana. Apostoł Jan opisuje ostatnią wieczerzę jako ucztę miłości, podczas której Jezus zapoczątkowuje nowe przymierze małżeńskie zapowiadane przez proroków, utożsamiając wino przymierza ze swoją krwią. Na potwierdzenie tego przymierza wylana ma być krew już nie byków i kozłów, jak to było podczas przymierza synajskiego, ale krew Jezusa, który jest Boskim Oblubieńcem²⁰⁵. Przez ustanowienie Eucharystii Jezus nadał aktowi swojej ofiary trwałą obecność. Logos – Odwieczna Mądrość – staje się prawdziwie pokarmem jako miłość. Obraz zaślubin Boga z Izraelem staje się rzeczywistością w sposób wcześniej niepojęty. To, co wcześniej było przebywaniem przed Bogiem, teraz staje się zjednoczeniem²⁰⁶.

W dniu, w którym „Chrystus został złożony w ofierze jako nasza Pascha” (1 Kor 5, 7b–8a), Kościół rozmyślając nad męką swojego Pana i Oblubieńca oraz adorując krzyż, wspomina swoje narodzenie z boku Chrystusa umierającego na krzyżu i wstawia się do Boga za zbawienie całego świata²⁰⁷. Czynność liturgiczna w Wielki Piątek osiąga szczyt w Janowym opowiadaniu o męce Pana, który jako Sługa Boży, zapowiedziany w Księdze Izajasza, prawdziwie stał się jedynym Kapłanem, ofiarując samego siebie Ojcu²⁰⁸. Męka Chrystusa zawiera jednak również elementy związane z zaślubinami, którymi są ukoronowanie cierniem, rzucenie losów o szatę i przebicie boku²⁰⁹. Należy bowiem pamiętać, że żydowski oblubieniec w dniu zaślubin nosił koronę²¹⁰. Ten zwyczaj był praktykowany w czasach Jezusa. Poza tym żydowski oblubieniec ubierał się jak kapłan, a pozbawiona szwów tunika Jezusa uderzająco przypomina chiton noszony w starożytności przez arcykapłana²¹¹. Gdy natomiast chodzi o przebity bok Jezusa, to nasuwa się tutaj wyraźne podobieństwo do opisu stworzenia, w którym Bóg wyjmując kawałek ciała z boku Adama w ogrodzie Eden i buduje kobiety²¹². I jak Ewa otrzymała życie przez cudowny dar z ciała pierwszego oblubieńca, tak Kościół otrzymuje życie nadprzyrodzone przez wodę i krew z boku Jezusa-Oblubieńca²¹³.

²⁰⁵ B. Pitre, *Jezus. Historia najwyższej miłości*, przeł. M. Sobolewska, Kraków 2022, s. 64–68.

²⁰⁶ Benedykt XVI, Encyklika *Deus caritas est*, nr 13.

²⁰⁷ Kongregacja Kultu Bożego, *List okólny o przygotowaniu i obchodzeniu świąt paschalnych*, nr 58.

²⁰⁸ *Wprowadzenie teologiczno-pastoralne do Lekcjonarza mszalnego z 1981 r.*, nr 99.

²⁰⁹ B. Pitre, *Jezus. Historia najwyższej miłości*, s. 126–139.

²¹⁰ Pnp 3, 11.

²¹¹ Wj 28, 31–32; Kpł 21, 10.

²¹² Rdz 2, 21–24.

²¹³ B. Pitre, *Jezus. Historia najwyższej miłości*, s. 137–138.

W Wielką Sobotę Kościół gromadzi się na liturgię godzin, która odwołuje się do chrztu i wspomina misterium Chrystusa pogrzebanego²¹⁴. List okólny przypomina, że w Wielką Sobotę Kościół trwa przy grobie Pańskim, rozważając mękę i śmierć Chrystusa oraz Jego zstąpienie do otchłani, oczekując na Jego zmartwychwstanie²¹⁵.

Trzeci dzień obchodu Paschy jest celebracją misterium Chrystusa Zmartwychwstałego. Wigilia paschalna jest sprawowana w noc Paschy i jest jednym aktem kultu z Niedzielą Wielkanocną²¹⁶. Wierni winni mieć świadomość, że ta liturgia jest szczytem roku liturgicznego. Dobrze byłoby, gdyby w ramach katechezy dorosłych mogli włączyć się w przygotowanie celebracji liturgii Wigilii paschalnej i Niedzieli Zmartwychwstania. Zgodnie z bardzo dawną tradycją ta noc jest czuwaniem na cześć Pana. Wigilia sprawowana tej nocy, upamiętniająca świętą noc zmartwychwstania Pana, jest jakby „matką wszystkich świętych wigilii”. Kościół, czuwając, oczekuje Pańskiego zmartwychwstania i sprawuje je w sakramentach chrześcijańskiego wtajemniczenia²¹⁷. Wigilia paschalna, w której Żydzi przez całą noc czuwali, oczekując przejścia Pana mającego ich wybawić z niewoli faraona, była przez nich obchodzona jako doroczna pamiątka. Była ona figurą prawdziwej Paschy Chrystusa, a więc nocy prawdziwego wyzwolenia, w którą, jak głosi orędzie paschalne: „Chrystus skruszywszy więzy śmierci, jako zwycięzca wyszedł z otchłani”²¹⁸. Odnowienie przyrzeczeń chrzcielnych podczas tej liturgii winno być dla dziewicy konsekrowanej nowym doświadczeniem zaślubin. Od początku Kościół, zwłaszcza podczas nocnej Wigilii, obchodził doroczną Paschę, która jest uroczystością nad uroczystościami, najważniejszą liturgią w ciągu roku. Zmartwychwstanie Chrystusa jest umocnieniem wiary i nadziei wierzących, którzy przez chrzest i bierzmowanie zostali wszczępieni w paschalne misterium Chrystusa, umarli, zostali pogrzebani i wskrzeszeni razem z Chrystusem i z Nim będą królować. Wigilia paschalna jest również oczekiwaniem na przyjście

²¹⁴ P. Kulbacki, *Liturgia Triduum Paschalnego*, s. 41–42.

²¹⁵ Kongregacja Kultu Bożego, *List okólny o przygotowaniu i obchodzeniu świąt paschalnych*, nr 73.

²¹⁶ P. Kulbacki, *Liturgia Triduum Paschalnego*, s. 42–43.

²¹⁷ Kongregacja Kultu Bożego, *List okólny o przygotowaniu i obchodzeniu świąt paschalnych*, nr 77.

²¹⁸ *Orędzie wielkanocne*, w: *Mszal z czytaniem. Niedziele, uroczystości, święta, dni powszednie*, Katowice 1993, s. 413; Kongregacja Kultu Bożego, *List okólny o przygotowaniu i obchodzeniu świąt paschalnych*, nr 79.

Pana²¹⁹. Obchód Paschy trwa przez czas paschalny (wielkanocny), bowiem pięćdziesiąt dni od Niedzieli Zmartwychwstania do Niedzieli Zesłania Ducha Świętego obchodzi się z wielką radością jako jeden dzień świąteczny, co więcej, jako „wielką niedzielę”²²⁰. Dni powszednie okresu wielkanocnego, uroczystość

²¹⁹ Kongregacja Kultu Bożego, *List okólny o przygotowaniu i obchodzeniu świąt paschalnych*, nr 80. Czytania Pisma Świętego stanowią drugą część Wigilii. Na świętą noc Wigilii paschalnej zostało zaproponowanych siedem czytań ze Starego Testamentu, które przypominają wielkie dzieła Boże dokonane w historii zbawienia oraz dwa czytania z Nowego Testamentu, a mianowicie zwiastowanie zmartwychwstania według trzech ewangelii synoptycznych i czytanie z Apostoła o chrzcie chrześcijańskim jako sakramencie zmartwychwstania Chrystusa. Zob. *Wprowadzenie teologiczno-pastoralne do Lekcjonarza mszalnego z 1981 r.*, nr 99. Czytania biblijne opisują sławne dzieła historii zbawienia. Śpiew psalmu responsoryjnego, milczenie i modlitwa kapłana dopomagają wiernym w rozmyślaniu nad tymi dziełami. W ten sposób Kościół, „poczynając od Mojżesza i wszystkich proroków”, wyjaśnia paschalne misterium Chrystusa. Typologiczne znaczenie tekstów Starego Testamentu zostaje ukazane przez modlitwę wypowiedzianą przez celebransę po każdym czytaniu. Można także wprowadzić wiernych w to znaczenie przez krótki komentarz. Po czytaniach ze Starego Testamentu śpiewa się hymn „Chwała na wysokości Bogu”, podczas, gdy – zgodnie z miejscowymi zwyczajami – biją dzwony; następuje kolekta i przechodzi się do czytań z Nowego Testamentu. Czyta się pouczenie Apostoła dotyczące chrztu jako wszczęcia w paschalne misterium Chrystusa. Następnie wszyscy wstają i kapłan trzy razy intonuje „Alleluja”, stopniowo podnosząc głos, lud zaś tę akklamację powtarza. Jeśli jest to konieczne, psalterzysta lub kantor wykonuje „Alleluja”, którą to akklamację podejmuje lud, powtarzając ją między wersetami Psalmu 117, tylekroć cytowanego przez Apostołów w przepowiadaniu paschalnym. Wreszcie zwiastuje się Zmartwychwstanie Pańskie w Ewangelii, która stanowi jakby szczyt całej Liturgii słowa. Zob. Kongregacja Kultu Bożego, *List okólny o przygotowaniu i obchodzeniu świąt paschalnych*, nr 85–87. We mszy wielkanocnej czyta się Ewangelię Jana o znalezieniu pustego grobu. Można jednak także czytać według uznania teksty Ewangelii zaproponowane na noc świętą albo tam, gdzie celebryje się mszę wieczorną, opowiadanie z Łukasza o ukazaniu się Chrystusa uczniom idącym do Emaus. Pierwsze czytanie jest wzięte z Dziejów Apostolskich, które stosuje się w okresie wielkanocnym zamiast czytania ze Starego Testamentu. Czytanie z Apostoła mówi o przeżywaniu misterium paschalnego w Kościele. Zob. *Wprowadzenie teologiczno-pastoralne do Lekcjonarza mszalnego z 1981 r.*, nr 100.

²²⁰ Kongregacja Kultu Bożego, *List okólny o przygotowaniu i obchodzeniu świąt paschalnych*, nr 100. Aż do trzeciej niedzieli wielkanocnej czytania z ewangelii opowiadają o zjawieniach się Chrystusa zmartwychwstałego. Czytania o Dobrym Pasterzu są wyznaczone na czwartą niedzielę wielkanocną. Na niedziele wielkanocne piątą, szóstą i siódmą są wyznaczone wyjątki z mowy i modlitwy Chrystusa po ostatniej wieczerzy. W ten sposób każdego roku będą podawane pewne dane o życiu, świadectwie i rozwoju pierwotnego Kościoła. Jako czytanie apostoelskie czyta się w roku A Pierwszy List św. Piotra, w roku B Pierwszy List św. Jana, w roku C Apokalipsę; ponieważ powyższe teksty najlepiej odpowiadają duchowi radosnej wiary i mocnej nadziei, która cechuje okres wielkanocny. Zob. *Wprowadzenie teologiczno-pastoralne do Lekcjonarza mszalnego z 1981 r.*, nr 100.

Wniebowstąpienia i Zesłania Ducha Świętego są dobrą okazją dla dziewicy konsekrowanej, by odnowić również sakrament bierzmowania, rozbudzić charyzmaty i z większą uwagą podejść do refleksji nad swoim zaangażowaniem w Kościele²²¹.

Wyznanie miłości Chrystusowi-Oblubieńcowi w czasie sakramentu pokuty i pojednania nie jest związane z określonym okresem liturgicznym, bo zwykle dokonuje się systematycznie w ciągu całego roku. Radosne doświadczenie sakramentalnego przebaczenia czyni serce człowieka uległym i każe mu dążyć do coraz większej wierności²²². Ważne jest zatem, by dziewice konsekrowane od czasu do czasu miały możliwość przygotowania się do spowiedzi przez nabożeństwo pokutne przeżywane we własnym gronie, w którym podkreślony zostanie charakter spotkania oblubienicy z Oblubieńcem.

²²¹ Pierwsze czytanie jest wzięte z Dziejów Apostolskich, podobnie jak w niedziele, na sposób półciągly. Podczas oktawy wielkanocnej czyta się ewangelie opowiadające o zjawieniach się Chrystusa. Następnie czyta się w sposób półciągly Ewangelię według św. Jana, z której bierze się teksty o charakterze paschalnym, aby dopełnić czytania wielkopostne. W tym czytaniu wielkanocnym znaczną część stanowią mowa i modlitwa Chrystusa po ostatniej wieczerzy. Zob. *Wprowadzenie teologiczno-pastoralne do Lekcjonarza mszalnego z 1981 r.*, nr 101. Uroczystość Wniebowstąpienia jako pierwsze czytanie zachowuje opowiadanie o tym wydarzeniu, zaczerpnięte z Dz 1, 1–11. Drugie czytanie zależy od aktualnego roku liturgicznego. Czytanie ewangelii w każdym roku cyklu trzyletniego jest wzięte kolejno z trzech synoptyków, w roku A: Mt 28, 16–20; w roku B: Mk 16, 15–20; w roku C: Łk 24, 46–53. Zob. *Mszał rzymski dla diecezji polskich. Lekcjonarz mszalny*, t. 2: *Okres Wielkiego Postu. Okres Wielkanocny*, Poznań 2015, s. 460–472. Okres wielkanocny trwający pięćdziesiąt dni kończy się Niedzielą Pięćdziesiątnicy. Wspominane jest w tym dniu zesłanie Ducha Świętego na apostołów, początki Kościoła oraz jego posłanie do wszystkich ludów, narodów i języków. Na Wigilię przewidziane są oddzielne czytania mszalne w liturgii słowa. Wigilia ta jest wytrwałą modlitwą zanoszoną na wzór apostołów i uczniów, którzy przebywali jednomyślnie na modlitwie razem z Maryją, Matką Jezusa, oczekując Ducha Świętego. Zob. Kongregacja Kultu Bożego, *List okólny o przygotowaniu i obchodzeniu świąt paschalnych*, nr 107. Na wieczorną mszę świętą w lekcjonarzu podano sześć czytań z Pisma Świętego, mianowicie cztery ze Starego Testamentu (Rdz 11, 1–9; Wj 19, 3–8a. 16–20b; Ez 37, 1–14; Jl 3, 1–5) i dwa z Nowego Testamentu (Rz 8, 22–27 i J 7, 37–39). Przy celebracji w formie dłuższej odczytywane są wszystkie czytania, natomiast przy celebracji w zwykły sposób wybiera się tylko jedną perykopę ze Starego Testamentu. Zob. *Mszał rzymski dla diecezji polskich. Lekcjonarz mszalny*, t. 2, s. 509–518. Na mszę w dzień w roku A przewidziano następujące czytania: Dz 2, 1–11; 1 Kor, 12, 3b–7. 12–13 i J 20, 19–23; w roku B: Dz 2, 1–11; Ga 5, 16–25; J 15, 26–27; 16, 12–15; w roku C: Dz 2, 1–11; Rz 8, 8–17; J 14, 15–16. 23b–26. Zob. *Mszał rzymski dla diecezji polskich. Lekcjonarz mszalny*, t. 2, s. 519–531. Uroczystość Zesłania Ducha Świętego jest świętem patronalnym dla wszystkich posługujących w Kościele. Czytania biblijne podkreślają potrzebę Ducha Świętego w życiu chrześcijańskim oraz otwierają wierzącego na modlitwę prośby o Ducha Świętego, a tym samym w sposób bezpośredni przygotowują do przyjęcia sakramentu bierzmowania.

²²² Jan Paweł II, *Adhortacja Vita consecrata*, nr 95.

Podsumowanie

Zagadnienie dziewictwa dziewicy konsekrowanej w kontekście dziewictwa Maryi i Kościoła przewyższa ramy niniejszego artykułu. Dlatego można powiedzieć, że temat ten został jedynie zasygnalizowany.

Dziewictwo winno być przeżywane przez dziewicę konsekrowaną jako Boży dar, o który należy się troszczyć, by go zachować i rozwijać. Jednocześnie należy pamiętać, że w tym życiu nie jest to dar dla wszystkich, ale należy do osób, które Bóg do tego wybrał. Miłość Boża opiera się na wybraniu, jest miłością wybrania. I tak, jak najpierw Bóg wybrał jeden naród spośród wszystkich narodów świata i umiłował go, mając na celu uzdrowienie całej ludzkości²²³, tak samo wybiera niektórych ludzi, aby wszystkim przypomnieć o tym, że On jest najważniejszy. Powołanie dziewicy konsekrowanej można odczytywać jako Boży dar dla współczesnego świata.

ABSTRAKT

Dziewictwo jako dar i zadanie dla dziewicy konsekrowanej

Niniejszy artykuł poświęcony jest zagadnieniu dziewictwa konsekrowanego. Dziewica konsekrowana jest znakiem miłości Kościoła do Chrystusa, co sytuuje ją przede wszystkim we wspólnocie Kościoła jako osobę profetyczną i pewien przykład dla innych wierzących. Jej dziewictwo, będące cechą charakterystyczną, jest dla niej darem od Boga i jednocześnie zadaniem do realizacji w powołaniu.

Konsekracja dziewicy oznacza zaślubienie jej z Chrystusem. Dlatego też w punkcie pierwszym uwaga została skierowana na Chrystusa jako Oblubieńca Kościoła, każdego chrześcijanina i dziewicy konsekrowanej. W punkcie drugim omówione zostało zagadnienie daru dziewictwa dla Maryi i Kościoła oraz dziewicy konsekrowanej. W punkcie trzecim podjęty został temat zadań dziewicy konsekrowanej wynikających z jej dziewictwa.

Obecny artykuł jest dziewiątą publikacją autorki dotyczącą indywidualnych form życia konsekrowanego. Przedstawiony punkt widzenia stanowi propozycję formacyjną dla dziewczyn konsekrowanych i kandydatek do tego stanu.

SŁOWA KLUCZOWE

ordo virginum, dziewictwo, Chrystus-Oblubieniec, oblubienica, chrzest święty, misterium paschalne

²²³ Por. Benedykt XVI, Encyklika *Deus caritas est*, nr 9.

ABSTRACT

Virginity as a gift and a task for a consecrated virgin

The present paper is focused on the problem of consecrated virginity. A consecrated virgin is a sign of Church's love for Christ, what situates the consecrated virgin in the community of the Church essentially as a prophetic person and a kind of example for other faithful. Her virginity, which is her characteristic feature, is for her both a gift from God and a task to realize within her vocation.

Consecration of a virgin means the establishment of a spousal covenant between her and Christ. Therefore the first paragraph focuses the attention on Christ as a Bridegroom both of the Church and of every Christian, and finally of every consecrated virgin. The second paragraph discusses the virginity as a gift both to Mary and to the Church, as well as to the consecrated virgin. The third paragraph deals with the tasks of the consecrated virgin resulting from her virginity.

The present paper is the ninth Author's publication concerning the individual forms of consecrated life. The presented viewpoint is a formational proposition for both consecrated virgins and candidates for consecration.

KEYWORDS

ordo virginum, virginity, Christ the Bridegroom, bride, sacrament of baptism, paschal mystery

BIBLIOGRAFIA

- Amiot F., *Chrzest*, w: *Słownik teologii biblijnej*, red. X. Léon-Dufour, przeł. K. Romaniuk, Poznań 1994, s. 130–134.
- Bardski K., *Oblubienica*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 14, Lublin 2010, k. 193–194.
- Beasley-Murray G. R., *Chrzest*, w: *Słownik teologii św. Pawła*, red. G. F. Hawthorne, R. P. Martin, D. G. Reid, red. naukowa wyd. polskiego K. Bardski, Warszawa 2010, s. 112–118.
- Benedykt XVI, Encyklika *Deus caritas est*, 25.12.2005.
- Bobrowski F., *Słownik łacińsko-polski*, Wilno 1905.
- Cencini A., *Dziewictwo i celibat dzisiaj. W kierunku seksualności paschalnej*, przeł. A. Spurgjasz, Kraków 2005.
- Chrzest. Eucharystia. Posługiwanie duchowne. Dokument z Limy 1982. Tekst i komentarze*, red. W. Hryniewicz, S. J. Koza, Lublin 1989.
- Chrześcijaństwo a judaizm rabiniczny. Historia początków oraz wczesnego rozwoju*, red. H. Shanks, przeł. W. Chrostowski, Warszawa 2016.

- Dyk S., *Wielkopostne itinerarium chrzcielne w przepowiadaniu homilijnym*, „Roczniki Liturgiczno-Homiletyczne” 4 (2013), s. 193–208.
- Dyrektorium Służby Bożej, w: *Zakony benedyktyńskie w Polsce. Monastyczna Liturgia godzin*, t. 1: Okres Adwentu. Okres Narodzenia Pańskiego, b.m.w., b.r.w., s. 13–45.
- Dziewictwo, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 4, red. R. Łukaszyk, L. Bieńkowski, F. Gryglewicz, Lublin 1983, k. 609–612.
- Ferguson E., *Chrzest*, w: *Słownik nauczania Jezusa oraz tematów czterech Ewangelii*, red. J. B. Greek, J. K. Brown, N. Perrin, Warszawa 2017, s. 113–116.
- Franciszek, *Miłosierdzie to imię Boga. Rozmowa z Andream Torriellim*, Kraków 2015.
- Jan Paweł II, Adhortacja apostolska o życiu konsekrowanym i jego misji w Kościele i świecie *Vita consecrata*, 25.03.1996.
- Jurewicz A., *Błona dziewicza – wygląd, funkcje. Przerwanie błony dziewiczej*, <https://www.medonet.pl/zdrowie/blona-dziewicza---charakterystyka--gdzie-jest-i-jak-wyglada,artykul,1725268.html> (27.10.2022).
- Jurewicz O., *Słownik grecko-polski*, t. 2, Warszawa 2001.
- Katechizm Kościoła katolickiego*, Poznań 1994.
- Klich A. E., *Miłosierdzie Boga odpowiedzią na ludzką zdradę. Ez 16 odczytany przez Ef 5, 25b–27*, w: *Bądźcie świadkami miłosierdzia*, red. R. Ceglarek, A. Kuliberda, Częstochowa 2017, s. 19–32.
- Klink E. W., *Woda*, w: *Słownik nauczania Jezusa oraz tematów czterech Ewangelii*, red. J. B. Greek, J. K. Brown, N. Perrin, Warszawa 2017, s. 866–867.
- Koch G., *Sakramentologia – zbawienie przez sakramenty*, przeł. W. Szymona, Kraków 1999 (Podręcznik Teologii Dogmatycznej. Traktat 10, red. W. Beinert).
- Kodeks prawa kanonicznego*, Poznań 1983.
- Komisja do Spraw Kontaktów Religijnych z Judaizmem, *Żydzi i judaizm w głoszeniu słowa Bożego i katechezie Kościoła katolickiego. Wskazówki do właściwego przedstawiania tych zagadnień*, „L'Osservatore Romano” wydanie polskie (1985) nr 6–7, s. 1, 7–8.
- Konecki K., *Konsekracja dziewic w odnowie liturgicznej Soboru Watykańskiego II*, Włocławek 1997.
- Kongregacja ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, *Ecclesiae Sponsae Imago. Instrukcja na temat „ordo virginum”*, Pelplin 2019.
- Kongregacja Kultu Bożego, *List okólny o przygotowaniu i obchodzeniu świąt paschalnych*, 16.01.1988, <http://www.kkbids.episkopat.pl/index.php?id=99> (16.11.2015).
- Kręcidło J., *Duch Święty i Jezus w Ewangelii Świętego Jana. Funkcja pneumatologii w chrystologicznej strukturze czwartej Ewangelii*, Częstochowa 2006.
- Księga Ezechiela. Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, tłumaczenie, wstęp i komentarz J. Homerski, Lublin 1998.

- Ku chrześcijaństwu jutra. Wprowadzenie do ekumenizmu*, red. W. Hryniewicz, J. S. Gajek, S. J. Koza, Lublin 1997.
- Kudasiewicz J., *Dziewictwo. I. W Piśmie Świętym*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 4, red. R. Łukaszyk, L. Bieńkowski, F. Gryglewicz, Lublin 1983, k. 610–611.
- Kudasiewicz J., *Panorama czytań biblijnych*, w: S. Czerwik, J. Kudasiewicz, H. Witczyk, *Święte Triduum Paschalne*, Kielce 2001, s. 21–24.
- Kulbacki P., *Liturgia Triduum Paschalnego – Chrystusa ukrzyżowanego, pogrzebanego i wskrzeszonego*, „Roczniki Liturgiczno-Homiletyczne” 3 (2012), s. 31–48.
- Kunzler M., *Liturgia Kościoła*, przeł. i oprac. L. Balter, Poznań 1999.
- Laurentin R., *Matka Pana. Krótki traktat teologii maryjnej. Wydanie integralne*, przeł. Z. Proczek, Warszawa 1989.
- Maciółka M., *Dziewictwo Maryi*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 4, red. R. Łukaszyk, L. Bieńkowski, F. Gryglewicz, Lublin 1983, k. 612–613.
- Mastalska D., *Dziewictwo Maryi ze względu na Syna*, „Salvatoris Mater” 9 (2007) nr 1–2, s. 123–143.
- Mędała S., *Ewangelia według św. Jana. Rozdziały 1–12. Wstęp, przekład z oryginału, komentarz*, cz. 1, Częstochowa 2010.
- Moffic E., *Co każdy chrześcijanin powinien wiedzieć o żydowskim pochodzeniu Jezusa? Nowe spojrzenie na najbardziej wpływowego rabina w historii ludzkości*, przeł. M. Holdenmajer, Warszawa 2017.
- Mszał rzymski dla diecezji polskich. Lekcjonarz mszalny*, t. 2: *Okres Wielkiego Postu. Okres Wielkanocny*, Poznań 2015.
- Mszał z czytaniem. Niedziele, uroczystości, święta, dni powszednie*, Katowice 1993.
- Nadler S., *Mesjasz w świętach Izraela*, Warszawa 2017.
- Nadolski B., *Liturgika*, t. 3: *Sakramenty, sakramentalia, błogosławieństwa*, Poznań 1992.
- Nosowski Z., *W jaki skandal układa się mozaika Rupnika?*, <https://wiedz.pl/2022/12/27/marko-rupnik-mozaika/?fbclid=IwAR2g5QKbtkDM-9NX2Qy02UsAmVup7Eo8j-l7fiEDuZeq8IGhXbghVwXFtY6U> (27.12.2022).
- Nowak A. J., *Osoba konsekrowana*, t. 3: *Ślub czystości*, Lublin 1999.
- Papież Franciszek: pod koniec dnia zadajmy sobie jedno pytanie*, <https://deon.pl/kosciol/papiez-franciszek-pod-koniec-dnia-zadajmy-sobie-jedno-pytanie,2302826> (22.12.2022).
- Paszkowska T., *Dziewictwo*, w: *Leksykon duchowości katolickiej*, red. M. Chmielewski, Lublin–Kraków 2002, s. 234–237.
- Pieńkos J., *Słownik łacińsko-polski. Łacina w nauce i kulturze*, Zakamycze 2001.
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. zespół biblistów polskich z inicjatywy benedyktynów tynieckich, Poznań 2000.
- Pitre B., *Jezus i żydowskie korzenie Maryi*, przeł. M. Sobolewska, Kraków 2021.

- Pitre B., *Jezus. Historia najwyższej miłości*, przeł. M. Sobolewska, Kraków 2022.
- Pontyfikał rzymski, odnowiony zgodnie z postanowieniem Świętego Soboru Powszechnego Watykańskiego II, wydany z upoważnienia papieża Pawła VI, poprawiony staraniem papieża Jana Pawła II. Obrzędy konsekracji dziewic*. Wydanie wzorcowe, Katowice 2001.
- Propp W. H., *Woda*, w: *Słownik wiedzy biblijnej*, red. naukowa B. M. Metzger, M. D. Coogan, konsultacja wyd. polskiego W. Chrostowski, Warszawa 1996, s. 803–804.
- Ratzinger J.–Benedykt XVI, *Jezus z Nazaretu, cz. 1: Od chrztu w Jordanie do Przemienienia*, przeł. W. Szymona, Kraków 2007.
- Ridick J., *Skarby w naczyniach glinianych. Refleksje psychologiczno-teologiczne na temat ślubów zakonnych*, Kielce 1995.
- Romaniuk K., *Sakramentologia biblijna. Zarys teologii sakramentów dla teologów, katechetów, duszpasterzy*, Warszawa 1991.
- Rosik M., *Judaizm u początków ery chrześcijańskiej*, Wrocław 2003.
- Rosik M., *Postać Maryi w kontekście statusu żydowskich kobiet w Palestynie I wieku*, w: *Kościół i Maryja*, red. A. A. Napiórkowski, Kraków 2020, s. 9–28.
- Rytualna łaźnia z Jerozolimy i żydowskie zwyczaje obmywania*, <https://archeologiabiblijna.wordpress.com/2013/04/14/rytualna-laznia-z-jerozolimy-i-zydowskie-zwyczaje-obmywania/> (16.01.2019).
- Sakramentalia*, w: *Leksykon liturgii*, oprac. B. Nadolski, Poznań, s. 1429–1434.
- Schowalter D. N., *Chrzest*, w: *Słownik wiedzy biblijnej*, red. naukowa B. M. Metzger, M. D. Coogan, konsultacja wyd. polskiego W. Chrostowski, Warszawa 1996, s. 89–90.
- Schowalter D. N., *Dziewicze narodzenie Jezusa*, w: *Słownik wiedzy biblijnej*, red. naukowa B. M. Metzger, M. D. Coogan, konsultacja wydania polskiego W. Chrostowski, Warszawa 1996, s. 136–137.
- Skowronek A., *Z teologii chrztu*, w: S. Czerwik, J. Kudasiewicz, J. Łach, A. Skowronek, *Sakrament chrztu. Liturgia, teologia, Pismo Święte*, Katowice 1973, s. 9–121.
- Skucha P., *Żydzi i judaizm w przepowiadaniu i katechezie Kościoła po II Soborze Watykańskim*, w: *Dzieci jednego Boga. Praca zbiorowa uczestników seminarium naukowego w Spertus College of Judaica w Chicago (1989)*, oprac. i red. W. Chrostowski, Warszawa 1991, s. 280–290.
- Słownik języka polskiego PWN*, <https://sjp.pwn.pl/szukaj/dziewica.html> (03.11.2022).
- Słownik łaciny średniowiecznej w Polsce*, red. M. Rzepiela, t. 8, z. 9 (71), Kraków 2011.
- Sobór Watykański II, Dekret o ekumenizmie *Unitatis redintegratio*, 21.11.1964.
- Sobór Watykański II, Dekret o przystosowanej odnowie życia zakonnego *Perfectae caritatis*, 28.10.1965.
- Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, 21.11.1964.

- Sobór Watykański II, Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum concilium*, 4.12.1963.
- Sondel J., *Słownik łacińsko-polski dla prawników i historyków*, Kraków 1997.
- Stachowiak L., *Chrzest Janowy*, www.bibliista.pl/ukryte/czytelnia-biblijna/1326-chrzest-janowy.html (16.01.2019).
- Strong J., *Grecko-polski słownik Stronga z lokalizacją słów greckich i kodami Popowskiego*, Warszawa 2015.
- Stypułkowska B., *Biblijna katecheza o miłosierdziu skierowana do dziewic konsekrowanych. Przyczynek do formacji stałej*, w: *Oblicza miłosierdzia w Biblii*, red. J. Jaromin, Wrocław 2016, s. 97–122.
- Stypułkowska B., *Formacja teologiczna w „ordo virginum”*, „*Analecta Cracoviensia*” 52 (2020), s. 89–129.
- Stypułkowska B., *Indywidualne formy życia konsekrowanego w kontekście Roku życia konsekrowanego*, „*Częstochowskie Studia Teologiczne*” 43 (2015), s. 117–145.
- Stypułkowska B., *Maryja – matka, siostra i nauczycielka dziewicy konsekrowanej*, „*Częstochowskie Studia Teologiczne*” 48 (2021), s. 99–125.
- Stypułkowska B., *Perspektywy dla dziewic konsekrowanych żyjących w świecie wynikające z duchowości monastycznej*, „*Analecta Cracoviensia*” 48 (2016), s. 195–222.
- Stypułkowska B., *Pustelnicy jako przedstawiciele indywidualnej formy życia konsekrowanego*, „*Analecta Cracoviensia*” 50 (2018), s. 125–160.
- Stypułkowska B., *Rady ewangeliczne w życiu dziewicy konsekrowanej*, „*Annales Canonici*” 14 (2018) 2, s. 291–321.
- Stypułkowska B., *Rozeznawanie dziewicy konsekrowanej w kierownictwie duchowym*, „*Analecta Cracoviensia*” 53 (2021), s. 31–53.
- Testa B., *Sakramenty Kościoła*, przeł. i oprac. L. Balter, Poznań 1998.
- Thurian M., *Maryja Matka Pana. Figura Kościoła*, przeł. E. Ogiński, Warszawa 1990.
- Wainwright G., *Chrzest. Obrzędy chrzcielne*, w: *Słownik późnych ksiąg Nowego Testamentu i pism ojców apostoelskich*, red. R. P. Martin, P. H. Davids, red. naukowa wyd. polskiego J. Kręcidło, Warszawa 2014, s. 121–132.
- Wawrowska D., *Dziewictwo konsekrowane. Dawne powołanie na nowe czasy*, Włocławek 2015.
- Wprowadzenie teologiczno-pastoralne do Lekcjonarza mszalnego z 1981 r.*, <http://www.kkbids.episkopat.pl/index.php?id=202> (17.11.2015).
- Ziemski J., *Nupcjalny charakter sakramentu małżeństwa i konsekracji dziewic. Studium analityczno-porównawcze*, Toruń 2022.